

DECYZJA KOMISJI**z dnia 24 maja 2011 r.****w sprawie pomocy państwa C 88/97 udzielonej przez Republikę Francuską na rzecz Crédit Mutuel***(notyfikowana jako dokument nr C(2011) 3436)***(Jedynie tekst w języku francuskim jest autentyczny)****(Tekst mający znaczenie dla EOG)**

(2011/747/UE)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 108 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag⁽¹⁾ zgodnie z przywołanymi artykułami i uwzględniając otrzymane odpowiedzi,

a także mając na uwadze, co następuje:

1. PROCEDURA

- (1) Dnia 25 stycznia 1991 r. Zrzeszenie Banków Francuskich (Association française des banques) (zwane dalej „AFB”), Stowarzyszenie Zawodowe Banków Ludowych (Chambre syndicale des banques populaires) i bank Crédit Agricole złożyły skargę, w której twierdziły, że Francja udzieliła Crédit Mutuel pomocy państwa.
- (2) Pierwszy wniosek Komisji o udzielenie informacji w sprawie książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” został przesłany dnia 27 maja 1991 r.
- (3) Pismem z dnia 6 lutego 1998 r. Komisja poinformowała władze francuskie o swojej decyzji o wszczęciu postępowania na mocy art. 88 ust. 2 Traktatu WE (obecnie art. 108 ust. 2 TFUE) w sprawie ewentualnych środków pomocy, jakie zawierał system książeczek oszczędnościowych o nazwie „Livret bleu”⁽²⁾.
- (4) Dnia 8 kwietnia 1998 r. władze francuskie udzieliły odpowiedzi na pytania postawione przez Komisję w decyzji o wszczęciu postępowania.

- (5) Dnia 18 czerwca 1998 r. bank Crédit Mutuel przesłał do Komisji pismo, w którym przedstawiał argumenty przeciwko uznaniu za pomoc państwa środków pomocy, stanowiących przedmiot decyzji o wszczęciu postępowania, oraz dokumenty księgowości analitycznej dotyczące książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Wiele zainteresowanych stron również przedstawiło swoje uwagi Komisji (zob. pkt 3 i 4, motywy 48–59), która przekazała je władzom francuskim dnia 3 września 1998 r.
- (6) Skarżący przedłożyli Komisji cztery uzupełniające pisma procesowe w korespondencji z dnia 29 października 1999 r., 16 maja 2000 r., 16 października 2000 r. i 19 stycznia 2001 r., które Komisja przekazała władzom francuskim dnia 21 lutego 2000 r. i 3 listopada 2000 r.
- (7) Dnia 5 lutego 2001 r. Komisja przekazała władzom francuskim dokumenty otrzymane od AFB.
- (8) W okresie od listopada 1998 r. do grudnia 1999 r. na wniosek Komisji konsultant⁽³⁾ (zwany poniżej „konsultantem Komisji”) przeprowadził audyt księgowości analitycznej książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Sprawozdanie konsultanta zostało przekazane w celu zgłoszenia uwag władzom francuskim i bankowi Crédit Mutuel dnia 10 stycznia 2000 r. Dnia 7 lutego 2000 r. odbyło się techniczne posiedzenie konsultacyjne na temat sprawozdania; w posiedzeniu tym brała udział Komisja wraz z konsultantem, władze francuskie i Crédit Mutuel.
- (9) Pismem z dnia 14 września 1999 r. służby Komisji wystosowały do władz francuskich wnioski o sprecyzowanie, na czym polega świadczenie usług w interesie ogólnym, do którego zobowiązany jest Crédit Mutuel. Dnia 21 lutego 2000 r., 3 listopada 2000 r. i 5 lutego 2001 r. służby Komisji przekazały władzom francuskim celem przedstawienia uwag różne dokumenty⁽⁴⁾ złożone do akt przez skarżących, dotyczące ewentualnego „efektu przyciągania klientów” przez książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” (zob. podpunkt 7.2.3, motywy 110–118). Władze francuskie przedstawiły swoje uwagi dnia 1 lutego 2001 r.

⁽¹⁾ Dz.U. C 146 z 12.5.1998, s. 6 i Dz.U. C 210 z 1.9.2006, s. 12.⁽²⁾ Jest to nazwa handlowa przedmiotowej książeczki, figurująca do dnia 31 grudnia 2008 r. w art. L221-1 francuskiego Kodeksu monetarnego i finansowego (Code Monétaire et financier) pod nazwą „rachunek specjalny na książeczce Crédit Mutuel”.⁽³⁾ Niezależny zaprzysiężony biegły rewident („chartered accountant”) Littlejohn Frazer wraz z dwoma francuskimi kancelariami biegłych rewidentów, Auditec i Scacchi.⁽⁴⁾ W tym dwie analizy statystyczne wykonane przez biuro konsultingowe „Concurrence et Stratégie” prowadzone przez profesora ekonomii Michela Glais.

- (10) Dnia 11 kwietnia 2000 r. do Komisji wpłynęła skarga złożona przez Europejską Federację Bankową (EFB) w sprawie pomocy udzielonej przez państwo francuskie dla Crédit Mutuel w postaci wyłączonego prawa dystrybucji ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu”.
- (11) W maju 2000 r. bank Confédération nationale du Crédit Mutuel zlecił kancelarii audytorskiej Arthur Andersen przeanalizowanie metod księgowości analitycznej Crédit Mutuel i ustalenie wyniku operacyjnego ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu”. Misja ta zakończyła się we wrześniu 2000 r. przedłożeniem szczegółowego sprawozdania na temat wyniku operacyjnego ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu”, w którym oszacowano wynik księgowości analitycznej ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu” jako stratę netto w wysokości 498 mln FRF. Ten wniosek opierał się na uwzględnieniu „korekt”. Dnia 2 lutego 2001 r. odbyło się posiedzenie Komisji i Crédit Mutuel w sprawie tego sprawozdania. W związku z uwagami przedstawionymi przez Komisję Crédit Mutuel zwrócił się do kancelarii Arthur Andersen o przesłanie pisma, datowanego na dzień 8 lutego 2001 r., uzasadniającego zastosowaną metodę zwaną „korektą przeszacowania działalności IARD [działalności ubezpieczeniowej od szkód⁽⁵⁾ banku Crédit Mutuel]”, która w szczególności stanowiła przedmiot krytyki ze strony służb Komisji.
- (12) W kwietniu 2001 r. Komisja zwróciła się do swojego konsultanta o wskazanie rozbieżności pomiędzy jego sprawozdaniem a sprawozdaniem kancelarii Arthur Andersen oraz określenie, jakie zmiany liczbowe lub metodologiczne mogłyby być, w odpowiednim przypadku, przyjęte i włączone do jego poprzedniego sprawozdania. Nowe sprawozdanie końcowe konsultanta Komisji zostało przedłożone dnia 23 lipca 2001 r. Konsultant ocenia wynik księgowości analitycznej ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu” na skumulowany zysk nieskapitalizowany w wysokości 1,074 mld FRF (163,7 mln EUR). Sprawozdanie to zostało tego samego dnia przekazane władzom francuskim. Podczas posiedzenia w dniu 26 lipca 2001 r. z udziałem Komisji, władz francuskich, Crédit Mutuel i kancelarii Arthur Andersen, Crédit Mutuel i Arthur Andersen ogłosili, że nie zgadzają się z końcowymi wnioskami konsultanta Komisji. Arthur Andersen podtrzymał swoje wcześniejsze wnioski w dokumencie z dnia 13 września 2001 r., przekazanym jako załącznik do pisma władz francuskich z dnia 15 września 2001 r. Dnia 26 października 2001 r. władze francuskie skierowały do Komisji kolejną notę zawierającą analizę ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu” w świetle wspólnotowego prawa w zakresie konkurencji, a dnia 7 stycznia 2002 r. notę dotyczącą kosztów świadczenia usług publicznych, w której ponownie przywołano bez wprowadzania jakichkolwiek zmian dane liczbowe już wcześniej przedstawione przez Crédit Mutuel.
- (13) Nota przesłana Komisji w dniu 26 października 2001 r. przez władze francuskie wyjaśniała, dlaczego – zdaniem tych ostatnich – (i) mechanizm ksią czek oszczędnosciowych „Livret bleu” nie stanowił pomocy państwa; (ii) w przypadku gdy Komisja utrzyma swoje stanowisko kwalifikujące je jako pomoc państwa, mogłaby to być wyłącznie pomoc istniejąca; oraz (iii) byłaby to w każdym razie pomoc zgodna ze wspólnym rynkiem.
- (14) Decyzją z dnia 15 stycznia 2002 r.⁽⁶⁾ (zwaną dalej „decyzją unieważnioną”) Komisja uznała pomoc państwa udzieloną przez Republikę Francuską na rzecz Crédit Mutuel za niezgodną ze wspólnym rynkiem.
- (15) Decyzja z dnia 15 stycznia 2002 r. została unieważniona wyrokiem Sądu z dnia 18 stycznia 2005 r.⁽⁷⁾
- (16) Komisja nie złożyła apelacji od wyroku Sądu. Zgodnie z art. 266 ust. 1 TFUE Komisja jest zobowiązana do podjęcia środków, które zapewniają wykonanie tego wyroku. W przypadku pomocy państwa oznacza to, że na skutek unieważnienia decyzji postępowanie cofnięte jest do etapu formalnego postępowania wyjaśniającego.
- (17) Decyzją z dnia 7 czerwca 2006 r.⁽⁸⁾ (zwaną dalej „decyzją rozszerzającą”) Komisja rozszerzyła zakres formalnego postępowania wyjaśniającego i wyjaśniła przedmiot swojej oceny jako ewentualnej pomocy.
- (18) Pismami z dnia 1 września 2006 r. i z dnia 7 września 2006 r. Francja przedstawiła Komisji swoje uwagi odnośnie do decyzji rozszerzającej.
- (19) Dnia 19 września 2006 r. do Komisji Europejskiej wpłynęła skarga od „Association des Victimes du Crédit Mutuel” (Stowarzyszenia Ofiar Crédit Mutuel).
- (20) Crédit Mutuel przedstawił Komisji swoje uwagi pismem z dnia 13 października 2006 r.
- (21) Komisja przekazała uwagi Crédit Mutuel władzom francuskim pismem z dnia 31 października 2006 r.

⁽⁵⁾ IARD to skrót od: „Incendie, Accidents, Risques Divers” (pożar, wypadki, ryzyka różne).

⁽⁶⁾ Decyzja Komisji 2003/216/WE z dnia 15 stycznia 2002 r. dotycząca pomocy państwa wprowadzonej przez Republikę Francuską na rzecz Crédit mutuel (Dz.U. L 88 z 4.4.2003, s. 39).

⁽⁷⁾ Wyrok z dnia 18 stycznia 2005 r., sprawa T-93/02, Confédération nationale du Crédit Mutuel przeciwko Komisji, Zb.Orz. 2005, s. II-143.

⁽⁸⁾ Decyzja Komisji C88/97 z dnia 7 czerwca 2006 r. w sprawie Crédit Mutuel (Livret bleu) Wezwanie zainteresowanych stron do przedstawienia uwag zgodnie z art. 88 ust. 2 Traktatu (Dz.U. C 210 z 1.9.2006, s. 12).

- (22) W związku z dwoma wnioskami Komisji o udzielenie informacji uzupełniających, z dnia 22 września 2006 r. i 28 listopada 2006 r., Francja przedstawiła informacje uzupełniające w pismach z dnia 8 listopada 2006 r. i 28 lutego 2007 r.
- (23) W dniu 19 grudnia 2006 r. odbyło się spotkanie Komisji z władzami francuskimi, a w dniu 15 stycznia 2007 r. z Crédit Mutuel.
- (24) Dnia 10 maja 2007 r. Komisja przyjęła decyzję zgodnie z art. 86 ust. 3 Traktatu WE (obecnie art. 106 ust. 3 TFUE) w związku z art. 43 i 49 Traktatu WE (obecnie art. 49 i 56 TFUE), na mocy której Francja musiała znieść przysługujące Crédit Mutuel, kasom oszczędnościowym (Caisse d'Épargne) i bankowi Banque Populaire specjalne prawa⁽⁹⁾ dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” (w przypadku Crédit Mutuel) i „Livret A” (w przypadku kas oszczędnościowych (Caisse d'Épargne) i poczty (La Poste))⁽¹⁰⁾.
- (25) W związku z tym, że Francja nie zniosła specjalnych praw dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret A” i „Livret bleu” w terminie 9 miesięcy wyznaczonym w decyzji z dnia 10 maja 2007 r., Komisja wszczęła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego zgodnie z art. 226 Traktatu WE (obecnie art. 258 TFUE) i dnia 5 czerwca 2008 r. wystosowała do władz francuskich wezwanie do usunięcia uchybienia polegającego na niezastosowaniu się do decyzji.
- (26) Dnia 19 września 2009 r. Komisja zażądała do Francji kolejnych informacji, których ta udzieliła pismem z dnia 13 października 2009 r.
- (27) Dnia 8 października 2009 r. Komisja zakończyła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z tym, że Francja wypełniła, przez wprowadzenie reformy z dnia 1 stycznia 2009 r. liberalizującej dystrybucję książeczek oszczędnościowych „Livret A” i „Livret bleu”⁽¹¹⁾, obowiązek zniesienia specjalnych praw dystrybucji tych książeczek⁽¹²⁾.
- (28) W 2010 r. Komisja wysłała pocztą elektroniczną wiele zapytań do Crédit Mutuel, który odpowiedział na nie tą samą drogą.

⁽⁹⁾ Crédit Mutuel posiada wyłączne prawo dystrybucji „Livret bleu”. Niemniej prawo to zostało uznane za prawo specjalne w decyzji z dnia 10 maja 2007 r. ze względu na niemal identyczny charakter „Livret bleu” z „Livret A”.

⁽¹⁰⁾ Decyzja C(2007) 2110 z dnia 10 maja 2007 r. dostępna na stronie internetowej Komisji Europejskiej pod następującym adresem: http://ec.europa.eu/competition/liberalisation/livret_a_fr.pdf.

⁽¹¹⁾ Zob. motyw (41).

⁽¹²⁾ Zob. komunikat prasowy Komisji z dnia 8 października 2009 r. dostępny na stronie internetowej Komisji Europejskiej pod następującym adresem: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1482&format=HTML&aged=1&language=FR&guiLanguage=en>.

- (29) Niniejsza decyzja zamyka, zgodnie z art. 13 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 traktatu WE⁽¹³⁾, postępowanie dotyczące ewentualnych elementów pomocowych zawartych w mechanizmie książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”.

2. OPIS KSIĄŻECZEK OSZCZĘDNOŚCIOWYCH „LIVRET BLEU”

2.1. Opis Crédit Mutuel

- (30) Crédit Mutuel jest zdecentralizowaną grupą bankową i ubezpieczeniową składającą się z krajowej sieci lokalnych oddziałów, mających status spółdzielni o zmiennym kapitale. Działalność Crédit Mutuel reguluje ustawa z dnia 10 września 1947 r., która ustanawia zasady współpracy. Struktura Crédit Mutuel jest trzypiętosiobowa: poziom lokalny, regionalny i krajowy.
- (31) Grupa Crédit Mutuel, działająca pod dwoma markami grupy (Crédit Mutuel i Crédit Industriel et Commercial (zwany poniżej „CIC”)), liczy niemal 6 tys. punktów sprzedaży i ponad 72 tys. pracowników. Oddziały lokalne Crédit Mutuel są zrzeszone w 18 zrzeszeniach regionalnych, należących do zrzeszenia krajowego – Confédération nationale du Crédit Mutuel, będącego organem centralnym sieci. CIC zrzesza 6 banków regionalnych i wyspecjalizowane oddziały we Francji i zagranicą.
- (32) Crédit Mutuel jest ponadto grupą zarządzaną przez jeden organ kierowniczy realizujący ogólnogrupową strategię. Utrzymuje wewnętrzną solidarność finansową na poziomie zrzeszenia, która zapewnia płynność finansową zrzeszeń regionalnych. W świetle prawa konkurencji grupa występuje jako jedno przedsiębiorstwo, ponieważ ma jeden ośrodek decyzyjny na poziomie centralnym.

2.2. Opis książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”

- (33) Książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” były produktem oszczędnościowym reglamentowanym przez państwo, dystrybuowanym wyłącznie przez Crédit Mutuel.
- (34) Produkt ten objęty był częściowym zwolnieniem z podatku w rozumieniu znowelizowanej ustawy finansowej z 1975 r.⁽¹⁴⁾ Opodatkowanie wypłacanych oszczędzającym odsetek od ulokowanych kwot było zmniejszone o dwie trzecie. Państwo ustalało wysokość odsetek brutto z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” dla oszczędzających w taki sposób, że po potrąceniu podatku⁽¹⁵⁾ wskaźnik netto był identyczny ze wskaźnikiem dla „Livret A”, całkowicie zwolnionym z podatku.

⁽¹³⁾ Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1.

⁽¹⁴⁾ Artykuł 9 ustawy nr 75-1242 z dnia 27 grudnia 1975 r. (Loi de finances rectificative pour 1975 – Znowelizowana ustawa finansowa na 1975 r.) (JORF z 28.12.1975).

⁽¹⁵⁾ W obowiązkowym systemie zryczałtowanego podatku u źródła, potrącanego przez Crédit Mutuel w imieniu oszczędzającego.

- (35) Wysokość odsetek z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” była ustalana przez państwo na poziomie wyższym od poziomu inflacji i indeksowana według rynku walutowego. Ostatni poziom odsetek netto z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, stosowany tuż przed wycofaniem tego produktu oszczędnościowego na skutek reformy z dnia 1 stycznia 2009 r. (zob. motyw 41), wynosił 4 %⁽¹⁶⁾. Maksymalna kwota, jaką oszczędzający mogli wpłacić na książeczki oszczędnościowe „Livret bleu”, wynosiła 15 300. EUR. Rezerwa wkładów oszczędnościowych z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” wzrosła z 13 mld EUR (85 mld FRF) w 1991 do 22 mld EUR w 2008 r.
- (36) Cechy książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” – natychmiastowe udostępnianie środków, minimalna dozwolona wysokość wpłaty 15 EUR, brak kosztów (w szczególności przy otwarciu rachunku) itd. – powodowały dużą płynność. Ponadto było możliwe ustanowienie na książeczkach oszczędnościowych „Livret bleu” automatycznego przekazywania środków na rzecz skarbu państwa lub przedsiębiorstw publicznych, takich jak EDF lub France Télécom. Charakter książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, produktu oszczędnościowego przeznaczonego dla klientów indywidualnych, zbliżony był pod pewnymi względami do rachunku bieżącego.
- (37) Obowiązek inwestowania środków gromadzonych za pośrednictwem książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” zmieniał się w czasie.
- (38) Początkowo Crédit Mutuel miał obowiązek alokowania 50 % środków (część podwyższona w 1983 r.⁽¹⁷⁾ do

65 % zasobów istniejących i 80 % nowych wpłat) na tzw. inwestycje „w interesie ogólnym” (w szczególności na finansowanie władz lokalnych i innych podmiotów publicznych), podczas gdy resztą środków (zwanymi dalej „wolnymi środkami”) bank mógł dowolnie dysponować.

- (39) System ten został dogłębnie zreformowany rozporządzeniem z dnia 27 września 1991 r.⁽¹⁸⁾ ujednoliciającym system książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” z systemem książeczek oszczędnościowych „Livret A”. Od momentu wydania tego rozporządzenia całość środków pochodzących z nowych wkładów oszczędnościowych⁽¹⁹⁾ została scentralizowana w ramach Caisse des Dépôts et Consignation (zwanej dalej „CDC”), która w zamian wypłacała dla Crédit Mutuel prowizję za pośrednictwo. Prowizja ta, ustalona początkowo na 1,3 % rezerw wkładów na książeczkach oszczędnościowych „Livret bleu” przekazywanych na rachunek CDC, została obniżona do 1,2 % z dniem 1 stycznia 2005 r., a następnie do 1,1 % z dniem 1 listopada 2005 r. CDC wykorzystuje środki zebrane przez Crédit Mutuel głównie na finansowanie mieszkań socjalnych.
- (40) Ta głęboka reforma systemu przełożyła się ponadto na stopniową zmianę alokacji istniejących rezerw wkładów oszczędnościowych⁽²⁰⁾. Od momentu wydania rozporządzenia z dnia 27 września 1991 r. do końca pierwszego półrocza 1999 r. część istniejących „środków na inwestycje w interesie ogólnym” i „wolnych środków” zmniejszała się tak, że ostatecznie całkowita kwota rezerw wkładów oszczędnościowych była alokowana na rzecz CDC.

W mld FRF i w %	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Średnie roczne rezerwy wkładów oszczędnościowych	85,5	83	80,2	83,4	88,7	91,5	92,7	98,1	98,7
Rezerwy wkładów oszczędnościowych scentralizowane w CDC	1 %	7 %	12 %	24 %	39 %	46 %	51 %	69 %	100 %
Środki na inwestycje w interesie ogólnym	67 %	54 %	46 %	35 %	27 %	20 %	15 %	10 %	0 %
Wolne środki	32 %	39 %	42 %	41 %	35 %	34 %	34 %	21 %	0 %

Źródło: Littlejohn Fraser

- (41) Dnia 1 stycznia 2009 r. weszła w życie reforma dotycząca książeczek oszczędnościowych „Livret A” i „Livret bleu”, która zezwalała wszystkim bankom na dystrybucję książeczek oszczędnościowych „Livret A” i znosiła rozróżnienie na książeczki typu „Livret A” i „Livret bleu”. Od dnia 1 stycznia 2009 r. książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” banku Crédit Mutuel stały się niczym innym jak książeczkami oszczędnościowymi „Livret A” wprowadzanymi na rynek pod inną nazwą. Istnienie książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, a w konsekwencji wyłącznego prawa ich dystrybucji przez Crédit Mutuel, zakończyło się w tej dacie.

2.3. Powody wszczęcia/rozszerzenia postępowania

- (42) Jak zostało to wyjaśnione w decyzji rozszerzającej⁽²¹⁾, Komisja uznała za prawdopodobne, że Francja udzieliła pomocy państwa na rzecz Crédit Mutuel w postaci prowizji za pośrednictwo.

⁽¹⁶⁾ W dniu wydania unieważnionej decyzji wskaźnik ten wynosił 3 %, zob. przypis 6. Na dzień 1 lutego 2011 r. wysokość odsetek z „Livret A” wynosiła 2 % po opodatkowaniu.

⁽¹⁷⁾ Rozporządzenie z dnia 31 października 1983 r. „Montant de l'obligation d'emploi d'intérêt général du Crédit Mutuel” (Wysokość obowiązkowych inwestycji w interesie ogólnym Crédit Mutuel), JORF z dnia 9 listopada 1983 r., s. 3278.

⁽¹⁸⁾ Rozporządzenie z dnia 27 września 1991 r. ustalające wysokość rezerw wkładów oszczędnościowych przeznaczanych przez Crédit Mutuel na inwestycje w interesie ogólnym, JORF nr 275 z dnia 26 listopada 1991 r., s. 15383.

⁽¹⁹⁾ Podczas gdy zgromadzone istniejące rezerwy wkładów oszczędnościowych były stopniowo przekazywane na rzecz CDC; zob. motyw 40.

⁽²⁰⁾ W przeciwieństwie do nowych wkładów oszczędnościowych, w całości scentralizowanych w CDC począwszy od dnia wydania rozporządzenia z dnia 27 września 1991 r.; zob. motyw 39.

⁽²¹⁾ Zob. motywy 36 i 50.

- (43) Z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości w sprawie *Altmark* wynika, że rekompensaty z tytułu usług publicznych nie stanowią pomocy państwa w myśl art. 107 TFUE, jeśli spełniają łącznie warunki określone w wyroku *Altmark* z dnia 24 lipca 2003 r. ⁽²²⁾.
- (44) W decyzji rozszerzającej Komisja uznała, że czwarty warunek wyroku w sprawie *Altmark* mógł nie być spełniony, ponieważ państwo nie wyznaczyło zobowiązania do świadczenia usług w interesie ogólnym, polegających na gromadzeniu wkładów przeznaczonych na mieszkania socjalne co najmniej w drodze zamówienia publicznego, ale bezpośrednio w drodze negocjacji z *Crédit Mutuel*, co nie daje żadnej gwarancji, że wynagrodzenie przyznane *Crédit Mutuel* nie jest wyższe od tego, jakiego zażądałoby dobrze zarządzane przedsiębiorstwo. Komisja uznała ponadto, że władze francuskie nie wykazały, że poziom rekompensaty został ustalony w odniesieniu do kosztów typowego dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa z sektora bankowego. Do stwierdzenia, że poziom rekompensaty został ustalony na podstawie analizy kosztów, jakie poniosłoby dobrze zarządzane przedsiębiorstwo w rozumieniu orzecznictwa w sprawie *Altmark*, nie jest wystarczające podkreślenie przez władze francuskie, że *Crédit Mutuel* jest dobrze zarządzanym przedsiębiorstwem.
- (45) Zdaniem Komisji prowizja za pośrednictwo była zasobem państwowym, który mógł stanowić korzyść selektywną, zakłócającą konkurencję i wpływającą na wymianę handlową między państwami członkowskimi, a który nie został zgłoszony Komisji. Prowizja za pośrednictwo mogła więc zawierać elementy pomocy niezgodnej z prawem.
- (46) W decyzji rozszerzającej Komisja uznała za możliwe, że pomoc ta nie jest zgodna z art. 86 ust. 2 Traktatu WE (obecnie art. 106 ust. 2 TFUE) i stwierdziła, że żadne z odstępstw przewidzianych w art. 87 ust. 2 i 3 Traktatu WE (obecnie art. 107 ust. 2 i 3 TFUE) zdaje się nie mieć zastosowania.
- (47) Na podstawie analizy obliczeń przeprowadzonych przez konsultanta Komisja uznała, że możliwe jest, że kwota rekompensaty przekroczyła poziom niezbędny do pokrycia kosztów związanych ze świadczeniem usług publicznych (gromadzenie wkładów przeznaczonych na mieszkania socjalne), uwzględniając związane z tym wpływy i rozsądny zysk za wypełnianie tego zobowiązania. Komisja przypominała, że kwota rekompensaty musiała zawierać wszystkie korzyści przyznane przez państwo lub przy użyciu zasobów państwowych w dowolnej formie i uwzględniła w obliczeniach rekompensaty nie tylko koszt netto gromadzenia wkładów scentralizowanych w CDC, ale również wynik (koszt lub zysk) netto ze środków na inwestycje w interesie ogólnym i wolnych środków. Sprawozdanie konsultanta

Komisji wykazało nadwyżkę rekompensaty dla *Crédit Mutuel* w latach 1991, 1992, 1993 i 1998.

3. ARGUMENTY STRON SKARŻĄCYCH

- (48) Argumenty stron skarżących zostały przedstawione przez Komisję w decyzji z dnia 6 lutego 1998 r. w sprawie wszczęcia postępowania w myśl art. 88 ust. 2 Traktatu WE (obecnie art. 108 ust. 2 TFUE). Uzupełniające pisma procesowe przekazane od tamtego czasu zawierają nowe argumenty.
- (49) W nocie wystosowanej przez AFB (zaktualizowanej na koniec lutego 1999 r. i przedstawionej Komisji w październiku 1999 r.), dotyczącej efektu przyciągania klientów przez książeczki oszczędnościowe „*Livret bleu*”, bankowy dochód netto wygenerowany w związku z efektem przyciągania klientów przez książeczki oszczędnościowe „*Livret bleu*” oszacowano na 17 mld FRF (2,6 mld EUR), zakładając, że wzrost udziału *Crédit Mutuel* we wszystkich segmentach rynku w okresie 1986–1997 wynika wyłącznie z dystrybucji książeczek oszczędnościowych „*Livret bleu*”.
- (50) W badaniu przeprowadzonym przez *Caisse Nationale du Crédit Agricole*, opublikowanym w maju 2000 r., przeanalizowano zmiany w liczbie oddziałów *Crédit Mutuel*. Wynika stąd, że całkowita liczba oddziałów stałych spadła na przestrzeni lat 1991–1994, a następnie stopniowo rosła, by w 1998 r. osiągnąć poziom z 1990 r. Rozwój był różny w poszczególnych regionach: liczba oddziałów stałych, a następnie tymczasowych, spadła w regionach, w których *Crédit Mutuel* był mocno zakorzeniony już w przeszłości (*Pays de Loire*, Bretania, Alzacja), a wzrosła w innych regionach. Możliwe jest więc, że *Crédit Mutuel* ograniczył swoją obecność na obszarach wiejskich, by wzmocnić swoją obecność na obszarach miejskich. Dane te zdają się zaprzeczać oświadczeniom *Crédit Mutuel*, że był on zmuszony utrzymać rozbudowaną sieć na obszarach wiejskich w latach 90. Z danych tych wynika również, że *Crédit Mutuel* jest w stanie utrzymać wyjątkowo rozbudowaną sieć również mimo zniesienia wszelkiej kontroli przez administrację publiczną.
- (51) AFB wystosowało do Komisji pismo w dniu 4 czerwca 1998 r., w którym stwierdzało, że wynagrodzenie w wysokości 1,3 % środków z wkładów oszczędnościowych z tytułu książeczek oszczędnościowych „*Livret bleu*” scentralizowanych w CDC było nadmierne, zważywszy, że kasy oszczędnościowe (*Caisses d'Épargne*) i poczta (*la Poste*) otrzymywały w tym samym okresie od CDC odpowiednio 1,2 % i 1,5 % środków z tytułu „*Livret A*”, również scentralizowanych w CDC. AFB poinformowało również, że w 1997 r. zaproponowało władzom francuskim usługę zbierania wkładów z książeczek oszczędnościowych „*Livret bleu*” za kwotę wynagrodzenia tylko 1 %, ale rząd nie odpowiedział na tę ofertę. AFB podkreśliło w szczególności, że sprawozdanie pana *Douyère'a*, członka parlamentu, z kwietnia 1998 r.

⁽²²⁾ Wyrok Trybunału z dnia 24 lipca 2003 r. w sprawie C-280/00, *Altmark Trans* i *Regierungspräsidium Magdeburg*, Zb.Orz. 2003, s. I-7747.

dotyczące modernizacji kas oszczędnościowych wykazało, że koszt zbierania środków przez średniej wielkości kasę oszczędnościową, jak na przykład Caisse d'épargne de Bourgogne, wynosi 0,96 % wkładów i że nie ma powodu, dla którego koszty zarządzania ponoszone przez Crédit Mutuel miałyby być wyższe.

- (52) Pismo procesowe wystosowane przez kancelarię Glais w sierpniu 2000 r., złożone na wniosek AFB, uzupełniło o dane statystyczne twierdzenie o korzyściach w zakresie konkurencyjności, jakie wyłączne prawo dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” przyniosło Crédit Mutuel. Analiza szeregów czasowych wykazuje, że rezerwy z wkładów oszczędnościowych na książeczkach oszczędnościowych „Livret bleu” oraz rezerwy z innych wkładów odnotowywały silny wzrost aż do lat 1985–1987. Liczba kredytów udzielanych gospodarstwom domowym rosła jeszcze po tej dacie i była większa w przypadku Crédit Mutuel w porównaniu z jej konkurentami. Ekspert z kancelarii Glais wnioskuje stąd, że „zdaje się, że efekt książeczek oszczędnościowych »Livret bleu« spowodował przyciągnięcie klientów, a od połowy lat 80. pozytywny efekt dalej trwał bez wpływu na wzrost wkładów oszczędnościowych. Prawdopodobnie początkowo pozyskani klienci stanowili źródło zasilania ekspansyjnej strategii Crédit Mutuel począwszy od tego okresu”. Na podstawie w szczególności wskaźnika wpływu losowych wstrząsów gospodarczych na zmienne działalności i na budowanie modelu prostego równania popytu kredytowego, ekspert wyciągnął wniosek, że działalność Crédit Mutuel (głównie w zakresie kredytów) zdawała się być niezwiązana z przeciętnym rozwojem rynku bankowego. Ekspert tłumaczy to zjawisko tym, że klienci Crédit Mutuel są silniej związani, na przykład przez książeczki oszczędnościowe „Livret bleu”, niż klienci innych sieci bankowych.
- (53) W drugim piśmie procesowym (grudzień 2000 r.) kancelaria Glais przedstawiła nową analizę ekonometryczną stopnia pozyskiwania klientów dla każdej z sieci bankowych. Zdaniem eksperta wyniki analizy podważają hipotezę, że Crédit Mutuel i kasy oszczędnościowe dysponują środkami umożliwiającymi skuteczniejsze zatrzymanie klientów niż inne banki. Niemniej niemożliwe jest ustalenie, czy powodem tego silniejszego przywiązania klientów jest dystrybucja zwolnionych z podatku książeczek oszczędnościowych czy wykorzystanie gęstej sieci oddziałów w różnych regionach (dwa narzędzia, którymi dysponuje każda z tych sieci).
- (54) Na marginesie niniejszego postępowania Komisja otrzymała uzupełniające pismo procesowe złożone przez skarżących, z którego wynika, że zakup CIC przez Crédit Mutuel w kwietniu 1997 r., podczas prywatyzacji tej instytucji bankowej, wcześniej należącej do publicznej grupy ubezpieczeniowej GAN, był możliwy dzięki pomocom, z których Crédit Mutuel korzystał z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” i które spowodowały wzrost jego udziału w rynku wkładów oszczędnościowych z 2 % w 1969 r. do około 6,9 % w 1997 r. Zdaniem skarżących dzięki przedmiotowej

pomocy środki własne przedsiębiorstwa wzrosły z 650 mln FRF (99 mln EUR) w 1974 r. do 47,3 mld FRF (7,2 mld EUR) w 1997 r.

- (55) Wreszcie skarga złożona przez „Association des Victimes du Crédit Mutuel” w dniu 19 września 2006 r. zawiera stwierdzenie „sprzeniewierzenia oszczędności publicznych na cele prywatne i komercyjne [...] ze szkodą dla oszczędzających i gospodarki francuskiej”, lecz pozbawiona jest rzeczowej argumentacji lub elementów dowodowych dotyczących ewentualnej pomocy państwa niezgodnej z prawem.

4. UWAGI ZAINTERESOWANYCH STRON

- (56) Po opublikowaniu decyzji o wszczęciu postępowania z dnia 6 lutego 1998 r. Komisja otrzymała uwagi od wielu zainteresowanych stron.
- (57) Niektórzy konkurenci Crédit Mutuel informowali o szkodzie, jaką ich zdaniem ponieśli w związku z przyznaniem Crédit Mutuel wyłącznego prawa dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Większość tych banków twierdziła, że traciła klientów w związku z efektem przyciągania klientów przez książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” na rzecz Crédit Mutuel i wyraziła życzenie zniesienia tego wyłącznego prawa. Takie uwagi zostały przedstawione Komisji przez następujące podmioty:

Banque Dupuy de Parseval
 Banque Natexis
 Banque de Picardie
 Banque Populaire de Bourgogne
 Banque Populaire Bretagne Atlantique
 Banque Populaire du Centre
 Banque Populaire Centre-Atlantique
 Banque Populaire de Champagne
 Banque Populaire de la Côte d'Azur
 Banque Populaire du Dauphiné et des Alpes du Sud
 Banque Populaire de Franche-Comté, du Maconnais et de l'Ain
 Banque Populaire du Haut-Rhin
 Banque Populaire de La Loire
 Banque Populaire de Lorraine
 Banque Populaire de Lyon
 Banque Populaire du Midi
 Banque Populaire du Massif Central
 Banque Populaire de l'Ouest
 Banque Populaire Provençale et Corse
 Banque Populaire des Pyrénées Orientales, de l'Aude et de l'Ariège
 Banque Populaire du Quercy et de l'Agenais
 Banque Populaire Savoissienne
 Banque Populaire de la Région Économique de Strasbourg
 Banque Populaire du Sud-Ouest
 Banque Populaire du Tarn et de l'Aveyron

B.P.ROP Banque Populaire
Banque de Savoie
Crédit Commercial de France
Crédit Commercial du Sud-Ouest
Crédit Lyonnais
Société Générale
Union des Banques à Paris.

- (58) Ponadto poza uwagami przeciwko Crédit Mutuel przedstawionymi w pkt 4 Komisja otrzymała uwagi w obronie mechanizmu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” sformułowane przez następujące strony:

Pan Bertholet, członek parlamentu deputowany z departamentu Drôme

Pan Blondel, członek rady naczelnej (*conseiller général*) departamentu Nord

Pan Cabot, dyrektor Centre régional Information Jeunesse de Toulouse

Pan Cormorèche, mer miasta Montuel

Pan Cornelis, członek rady naczelnej (*conseiller général*) departamentu Nord

Pan Chavannes, mer miasta Angoulême

Pan Crépeau, członek parlamentu deputowany z departamentu Charente-Maritime

Pan Debavelaere, senator z regionu Pas-de-Calais

Pan Decool, mer miasta Brouckerque

Pan Delevoye, senator z regionu Pas-de-Calais

Pan Delnatte, członek parlamentu deputowany z departamentu Nord

Pan Dolez, członek parlamentu deputowany z departamentu Nord

Pan Ewald, delegat regionalny stowarzyszenia „Association pour le droit à l'initiative économique”

Pan Fronton, Union départementale des associations familiales de Haute-Garonne

Pan Foy, senator z departamentu Nord

Pan Galiègue, prezes Caisse de Crédit Mutuel de Solesmes

Pani Gournay, mer miasta Caestre

Pani Armelle Guinebertière, członek Parlamentu Europejskiego

Pan Hervé, mer miasta Rennes

Pan Humez, przewodniczący Komisji Departamentalnej ds. walki z mukowiscydozą (*Comité départemental de lutte contre la mucoviscidose*) departamentu Pas-de-Calais

Pani Ingelaere, prezes „Flandr'action”

Pan Juppé, członek parlamentu-mer miasta Bordeaux

Pan Lapalu, prezes stowarzyszenia „Animation et gestion d'organismes privés”

Pan Lazaro, członek parlamentu deputowany z departamentu Nord

Pan Lebreton, przewodniczący Rady Naczelnej (*Conseil général*) departamentu Côtes d'Armor

Pan Ledieu, mer miasta Cateau-Cambrésis

P. Leleu, członek zarządu Crédit Mutuel Nord

Pan Maille, przewodniczący wspólnoty miejskiej (*Communauté Urbaine*) Brest

Pan Masclet, członek rady naczelnej (*conseiller général*) regionu Nord-Pas-de-Calais

Pan Méhaignerie, przewodniczący Rady Naczelnej (*Conseil général*) departamentu Ille-et-Vilaine

Pan Mio, członek rady regionu (*conseiller régional*) Nord-Pas-de-Calais

Pani Novak, prezes stowarzyszenia „Association pour le droit à l'initiative économique”

Pani Permy, członek rady regionu (*conseillère régionale*) Nord-Pas-de-Calais

Pan Albert Rivaux, członek rady naczelnej (*conseiller général*) departamentu Pas-de-Calais

Pan de Rohan, przewodniczący Rady Regionu Bretanii (*Conseil régional de Bretagne*)

Pan Valla, członek rady naczelnej (*conseiller général*) departamentu Ardèche

Pan Vanlerenberghe, mer miasta Arras

Pan Villain, mer miasta Cambrai

Pan de Villiers, członek parlamentu deputowany z departamentu Vendée.

- (59) Duża większość zainteresowanych stron podkreśla rolę, jaką odgrywa Crédit Mutuel zwłaszcza na poziomie regionalnym w finansowaniu gospodarki społecznej, a w szczególności organizacji nienastawionych na zysk. Podkreślały one również rolę wspierającą Crédit Mutuel dla klas ludowych, z których wywodzi się znaczna część jego klientów. Wielu lokalnych przedstawicieli społeczeństwa podkreślało rolę Crédit Mutuel w tworzeniu przedsiębiorstw i miejsc pracy, rozwoju inicjatyw lokalnych w połączeniu z lokalnymi społecznościami. Inni twierdzili, że Crédit Mutuel, dzięki swojej zdecentralizowanej strukturze, odpowiada lepiej niż instytucje scentralizowane na lokalne potrzeby i konieczność zrównoważonego rozwoju terytorialnego.

5. UWAGI CRÉDIT MUTUEL

- (60) Crédit Mutuel zarzuca Komisji wyjątkowo długi okres rozpatrywania sprawy.
- (61) Ponadto zdaniem Crédit Mutuel wyrok Sądu nie dotyczył wyłącznie błędnego uzasadnienia, ale zawierał również krytykę rozumowania Komisji, która nie została uwzględniona w decyzji rozszerzającej, w szczególności w zakresie obliczenia ewentualnej nadwyżki rekompensaty. W tym względzie Crédit Mutuel zarzuca Komisji zsumowanie dodatnich sald rocznych bez uwzględnienia lat, w których salda były ujemne, co jest sprzeczne z metodą określoną we wspólnotowych ramach dotyczących pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych (zwanych dalej „ramy wspólnotowe z 2005” r.)⁽²³⁾.

⁽²³⁾ Dz.U. C 297 z 29.11.2005, s. 4.

- (62) Zdaniem banku prowizja za pośrednictwo spełnia cztery warunki określone w orzecznictwie w sprawie *Altmark*:
- a) odnośnie do pierwszego warunku *Crédit Mutuel* miał pełnić dwa rodzaje usług w ogólnym interesie gospodarczym, z których pierwszy polegał na utrzymaniu znacznej liczby oddziałów na obszarach wiejskich w celu zagospodarowania tych terenów, a drugi na gromadzeniu wkładów oszczędnościowych przeznaczonych na finansowanie mieszkań socjalnych. Odnośnie do utrzymywania oddziałów na obszarach wiejskich bank kwestionuje stwierdzenie Komisji, zgodnie z którym francuskie przepisy ustawowe i wykonawcze są sformułowane zbyt nieprecyzyjnie, by wyznaczyć bankowi *Crédit Mutuel* pełnienie takiego zadania, a więc, że pierwszy warunek wyroku w sprawie *Altmark* jest spełniony. Zdaniem *Crédit Mutuel* Komisja wyciągnęła powyższy wniosek z faktu, że przepisy te nie ustanawiają specjalnych ograniczeń dla *Crédit Mutuel*, ponieważ mają zastosowanie do całego sektora bankowego. *Crédit Mutuel* uważa również, że Komisja usiłuje narzucić mu zadanie udowodnienia, że pierwszy warunek wyroku w sprawie *Altmark* jest spełniony, czego przedmiotowe orzecznictwo nie przewiduje;
- b) odnośnie do drugiego warunku *Crédit Mutuel* podkreśla, że prowizja za pośrednictwo została wprowadzona jednocześnie z obowiązkiem scentralizowania środków w CDC i że metody obliczania tej prowizji zostały ustalone w sposób obiektywny i przejrzysty;
- c) odnośnie do trzeciego warunku bank uważa, że wynagrodzenie nie jest wystarczające do pokrycia kosztów zbierania środków, ponieważ saldo działalności związanej ze środkami scentralizowanymi w CDC było ujemne w latach 1991–2005;
- d) *Crédit Mutuel* uważa, że czwarty warunek jest również spełniony. Wysokość prowizji za pośrednictwo została ustalona na podstawie rzeczywiście poniesionych przez *Crédit Mutuel* kosztów dystrybucji książeczek oszczędnościowych „*Livret bleu*”. *Crédit Mutuel* jest przedsiębiorstwem dobrze zarządzanym w rozumieniu orzecznictwa w sprawie *Altmark*, ponieważ jego koszty zarządzania są jednymi z najniższych. Komisja potwierdziła zresztą ten fakt w swojej decyzji rozszerzającej⁽²⁴⁾. Bank uważa, że
- Komisja nie uzasadniła wystarczająco powodów, dla których utrzymuje, że warunek ten nie był spełniony.
- (63) W każdym przypadku *Crédit Mutuel* jest zdania, że pomoc jest zgodna ze wspólnym rynkiem w myśl art. 106 ust. 2 TFUE. *Crédit Mutuel* krytykuje ponadto metodę obliczania nadwyżki rekompensaty, przedstawioną w decyzji rozszerzającej. Jego zdaniem Komisja popełniła przede wszystkim błąd w obliczeniach łącznego wyniku operacyjnego książeczek oszczędnościowych „*Livret bleu*”, przyjmując błędne wnioski sformułowane przez konsultanta Komisji mimo, że kwestie sporne między konsultantem Komisji a konsultantem *Crédit Mutuel* nie zostały rozwiązane⁽²⁵⁾.
- (64) *Crédit Mutuel* kwestionuje następnie zastosowane przez Komisję podejście roczne (czyli fakt uwzględniania tylko kwot z lat, w których wystąpiła nadwyżka rekompensaty bez wyrównania ich kwotami z lat, w których rekompensata była zbyt niska), które miałyby być sprzeczne z niektórymi precedensami, z unieważnioną decyzją i, zdaniem banku, ze wspólnotowymi ramami z 2005 r.⁽²⁶⁾ Komisja powinna była zastosować podejście globalne (to znaczy skompensować kwoty z lat, w których wystąpiła nadwyżka rekompensaty i z lat, w których rekompensata była zbyt niska) za cały okres 1991–1998, z jednej strony i za cały okres rozpoczynający się w 1999 r.
- (65) Ponadto w decyzji rozszerzającej Komisja nie uwzględniła rozsądnego zysku w sposób prawidłowy. Oparła swoją ocenę rozsądnego zysku na kosztach środków własnych wynikających z przepisów, szacowanych na 6 %, podczas gdy koszty te stanowią zapis w ciężar księgowości analitycznej, a nie marżę. Komisja powinna była uwzględnić wskaźnik rentowności kapitału własnego zalecany przez kancelarię Arthur Andersen⁽²⁷⁾. Ponadto Komisja oparła swoje obliczenia rozsądnego zysku na malejącej podstawie, która staje się zerowa od momentu

⁽²⁴⁾ *Crédit Mutuel* odsyła do motywu 13 decyzji rozszerzającej, w którym Komisja podaje wynik finansowy *Crédit Mutuel* w 2004 r. (suma bilansu, wynik netto, wskaźnik kosztów do przychodów, środki własne i współczynnik wypłacalności).

⁽²⁵⁾ Są to (i) korekty IARD; (ii) obliczanie normalnej marży (rozsądny zysk); oraz (iii) odpowiedzialność wspólników. Zob. załącznik I decyzji rozszerzającej.

⁽²⁶⁾ *Crédit Mutuel* odsyła do pkt 21 ram wspólnotowych z 2005 r., w myśl którego w sytuacji, gdy koszty usług w ogólnym interesie gospodarczym zmieniają się znacznie z roku na rok, może wyjątkowo okazać się niezbędna nadwyżka rekompensaty przewyższająca w niektórych latach 10 %.

⁽²⁷⁾ Kancelaria Arthur Andersen zaproponowała metodę obliczania kosztu środków własnych, której skutkiem jest zwiększenie środków własnych w stosunku do pierwotnego wycalcowania dokonanego przez *Crédit Mutuel*. Kancelaria Arthur Andersen zaproponowała zastosowanie wskaźnika obliczonego jako stosunek wyniku przed opodatkowaniem do kapitału własnego. Taki wskaźnik miałby lepiej, zdaniem kancelarii Arthur Andersen, odzwierciedlać globalną rentowność banku, a tymczasem *Crédit Mutuel* przyjął jako koszt środków własnych kwotę dywidend faktycznie wypłaconych, czyli wskaźnik rentowności na poziomie 6 % dla wszystkich rodzajów swojej działalności.

całkowitego scentralizowania rezerw z wkładów oszczędnościowych w CDC, ponieważ rezerwy z wkładów oszczędnościowych nie stanowią kosztu dla wynikających z przepisów środków własnych. Crédit Mutuel podkreśla, że wskaźnik zastosowany przez Komisję prowadzi do pozbawienia go jakiejkolwiek marży z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Jego zdaniem każdy bank nawet z tytułu środków scentralizowanych niestanowiących żadnego kosztu dla środków własnych w ścisłym, wynikającym z przepisów znaczeniu wskaźnika wypłacalności, musi móc uzyskać normalną marżę.

- (66) Ponadto Komisja nie uwzględniła prawidłowo kosztów wynikających z drugiego zobowiązania do świadczenia usług publicznych, jakie Crédit Mutuel uważa, że wykonuje, to znaczy utrzymywania oddziałów na obszarach wiejskich, mające na celu zachęcanie do oszczędzania ludności z terenu całego kraju przez zwiększenie dostępności banku dla jak największej liczby obywateli.
- (67) Wreszcie Crédit Mutuel zaprzecza istnieniu ewentualnego efektu przyciągania klientów. Przypomina, że Komisja przyznała w swojej unieważnionej decyzji, że efekt ten nie może być formalnie wykazany i uważa, że żaden nowy element nie pojawił się od tamtego czasu.
- (68) Odnośnie do postępowania Crédit Mutuel przywołuje wiele zasad ogólnych prawa wspólnotowego, aby zakwestionować odzyskiwanie ewentualnej pomocy, a w szczególności zasadę uzasadnionego oczekiwania i przestrzegania rozsądnego terminu.

6. UWAGI FRANCJI

- (69) Francja uważa, że warunki orzecznictwa w sprawie *Altmark* są spełnione:
- a) odnośnie do pierwszego warunku podkreśla, że Komisja przyznała, że Crédit Mutuel świadczył usługi w ogólnym interesie gospodarczym, polegające na zbieraniu wkładów oszczędnościowych z przeznaczeniem na finansowanie mieszkań społecznych. Francja przypomina, że Komisja wskazała w decyzji rozszerzającej, że utrzymywanie oddziałów na obszarach wiejskich w celu zagospodarowania tych terenów może być również uznane za usługę świadczoną w ogólnym interesie gospodarczym⁽²⁸⁾, ale nie odpowiada na argumenty podniesione przez Komisję w decyzji rozszerzającej, zgodnie z którymi pierwszy warunek wyroku w sprawie *Altmark* nie jest spełniony, ponieważ nie istnieją przepisy krajowe zobowiązujące w sposób wystarczająco jasny do świadczenia takich usług w myśl w art. 106 ust. 2 TFUE⁽²⁹⁾;

b) odnośnie do drugiego warunku Francja uważa, że parametry rekompensaty zostały wcześniej ustalone w sposób obiektywny i przejrzysty;

c) odnośnie do trzeciego warunku Francja podkreśla, że kwota rekompensaty (prowizja za pośrednictwo) nie przekraczała kwot niezbędnych do pokrycia kosztów systemu i odsyła do analitycznego rachunku zysków i strat Crédit Mutuel z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” za lata 1999–2005;

d) czwarty warunek miałby również być spełniony, ponieważ – jak twierdzi Francja – zarządzenie Crédit Mutuel spełnia wymagane kryteria skuteczności⁽³⁰⁾.

- (70) Odnośnie do warunków dotyczących istnienia pomocy Francja odsyła do argumentów przedstawionych przed unieważnieniem decyzji z 2002 r.:

a) warunek zasobów państwowych nie jest spełniony, ponieważ korzyści, jakie uzyskał Crédit Mutuel z wkładów oszczędnościowych niescentralizowanych w CDC (wolne środki i środki na inwestycje w interesie ogólnym) pochodziły ze środków prywatnych (środki zdeponowane przez oszczędzających) i nie były oddane do dyspozycji administracji publicznej;

b) wymiana handlowa między państwami nie mogła być zakłócona przed otwarciem jednolitego rynku usług bankowych i finansowych z dniem 1 stycznia 1993 r., wynikającym z przyjęcia drugiej dyrektywy Rady 89/646/EWG z dnia 15 grudnia 1989 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do podejmowania oraz prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe, zmieniająca dyrektywę 77/780/EWG (zwana dalej „drugą dyrektywą bankową”)⁽³¹⁾. Począwszy od tej daty, władze francuskie uznały, że w związku z brakiem europejskiego statusu spółdzielni i ograniczeń, jakie sytuacja ta pociągała za sobą dla transgranicznej ekspansji przedsiębiorstw o statusie spółdzielni, takich jak Crédit Mutuel, oddziały Crédit Mutuel nie prowadziły działalności poza granicami kraju. Rachunki książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” otwarte dla nierezydentów stanowiły ponadto mniej niż 0,1 % wkładów. Władze francuskie uznały również, że celem zagranicznych instytucji bankowych we Francji był rynek zdecydowanie inny niż ten, na którym działał Crédit Mutuel;

⁽²⁸⁾ Zob. motyw 25 decyzji rozszerzającej.

⁽²⁹⁾ Zob. motyw 28 decyzji rozszerzającej.

⁽³⁰⁾ Francja odsyła do motywu 13 decyzji rozszerzającej, w którym Komisja podaje wynik finansowy Crédit Mutuel w 2004 r. (suma bilansu, wynik netto, wskaźnik kosztów do przychodów, środki własne i współczynnik wypłacalności).

⁽³¹⁾ Dz.U. L 386 z 30.12.1989, s. 1.

c) prowizja za pośrednictwo wypłacana dla CDC przez Crédit Mutuel od scentralizowanych rezerw wkładów na książeczkach oszczędnościowych „Livret bleu” nie mogła stanowi  pomocy, ale jedynie wynagrodzenie za s wiadczenie us lugi przez bank, kt orego wysokośc została ustalona umownie w 1991 na 1,3 %. W lady francuskie podkre slaj , że koszty zarządzania książeczkami oszczędnościowymi „Livret bleu” były wysokie ze względu na du z  liczb  rachunków, na kt orych wkłady były niższe niż 5 000 FRF (762 EUR). W lady francuskie powołały się na prace z zakresu księgowości analitycznej prowadzone przez Crédit Mutuel (po utworzeniu przedmiotowego ośrodka) i stwierdziły, że ta wysokośc wynagrodzenia była całkowicie uzasadniona. Podkreśliły, że jakąkolwiek korzy c, jaką książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” miałby przynie c dla Crédit Mutuel, należy analizowa c w s wietle zada n związanych z ogólnym intere-sem gospodarczym. W tym względzie zwróciły uwagę Komisji na coraz większy odsetek rezerw wkładów oszczędnościowych przeznaczany na cele finansowe w interesie ogólnych, gdzie proporcje zmieniły się z 50 % rezerw wkładów z książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” w latach 1975–1983, na 65 % w latach 1983–1991 i 100 % wkładów scentralizowanych w CDC w 1998 r.;

d) zakładając, że rzeczywiście pomoc została udzielona, była ona w każdym wypadku istniejąca, ponieważ mechanizm książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” został wprowadzony przed liberalizacj  rynku bankowego z dniem 1 stycznia 1993 r. (termin transpozycji drugiej dyrektywy bankowej).

(71) W nocy z dnia 26 października 2001 r. w lady francuskie wskazały powód, dla kt orego, jeśli Komisja utrzymuje zakwalifikowanie s rodka jako pomoc, jest to w każdym razie pomoc zgodna ze wsp olnym rynkiem w myśl art. 106 ust. 3 TFUE. Zarzucają Komisji popełnienie b led w w obliczeniach  ycznego wyniku operacyjnego książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, wynikających z niezastosowania metody zalecanej przez konsultanta Crédit Mutuel⁽³²⁾. Podkre slaj  również, że Komisja powinna uwzględnić rozsądny zysk, kt ory oceniają na [...] (*).

(72) W swoich uwagach odnośnie do decyzji rozszerzającej w lady francuskie zarzucają ponadto Komisji, że przeprowadziła „rozumowanie asymetryczne”, nie kompensując kwot z lat, w kt orych powstała nadwy zka rekompensaty (1991, 1992, 1993 i 1998) kwotami z lat, w kt orych rekompensata była niewystarczająca (1994–1997) i że w za czniku 1 do decyzji rozszerzającej w ca ci powtórzyła wnioski swojego konsultanta odnośnie do

trzech punktów spornych między Francj  a Komisję. Francja uściśliła, że w całym okresie 1999–2005 mechanizm książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” by  niedostatecznie rekompensowany przez państwo. Wysoko c prowizji za pośrednictwo nie przekroczyła kwoty niezbędnej do pokrycia kosztów dystrybucji wynikających z księgowości analitycznej książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, kt ora została opracowana wsp olnie z komisj  (z zastrzeżeniem dwóch aktów dostosowawczych⁽³³⁾) i spełnia wymagania określone w dyrektywie Komisji 80/723/EWG z dnia 25 czerwca 1980 r. w sprawie przejrzystości stosunków finansowych między państwami członkowskimi a przedsiębiorstwami publicznymi, a także w sprawie przejrzystości finansowej wewnątrz określonych przedsiębiorstw⁽³⁴⁾. Francja wyjaśniła ponadto, że ostatnie obni zki prowizji za pośrednictwo odpowiadały g lwnie potrzebom podmiotów finansowania mieszka n socjalnych⁽³⁵⁾.

(73) W lady francuskie u ci slaj , że mechanizm zwrotu ewentualnej nadwy zki rekompensaty istnieje od 1999 r.

(74) Francja wyjaśniła ponadto, że Crédit Mutuel ponosi  ryzyko utraty płynności w ciągu jednego miesiąca i że CDC ponosi  ryzyko utraty płynności powyżej jednego miesiąca. Francja uściśliła, że w zakresie s rodk w zebranych z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” procent wagi ryzyk do obliczenia zapotrzebowania na s rodki własne niezbędne do marginesu wyp alno ci wynosił zero. Francja wyjaśniła, że waga ryzyka dla zapotrzebowania Crédit Mutuel na s rodki własne dla innych produktów oszczędnościowych i przychodów innych niż z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” była zmienna i wynosiła od [...] do [...] % w latach 1999–2005. W lady francuskie uściśliły, że zważywszy na brak zasadności stosowania europejskiego wskaźnika wyp alno ci od momentu całkowitego scentralizowania rezerw wkładów oszczędnościowych w CDC w 1999 r., Crédit Mutuel w aczy  do oblicze n rozsądny zysk wynikającego z książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” koszt s rodk w własnych uzyskany w odniesieniu do innych produktów oszczędnościowych i innych przychodów, stosując jednak pewne ograniczenia ([...] do [...] % w latach 1999–2005). Na wniosek Komisji Francja udzieliła również wyjaśnień co do marży kompensacyjnej związanej z utworzeniem obowiązkowej rezerwy w Banque de France.

⁽³²⁾ Pierwsza zmiana związana jest z w laniem obowiązkowej składki na fundusz gwarancyjny wkładów wprowadzonej ustaw  z dnia 25 stycznia 1999 r. w sprawie oszczędności i bezpieczeństwa finansowego; druga związana jest z zmian  obliczania s rodk w własnych w celu uwzględnienia rozsądny zysku począwszy od 1999 r.

⁽³⁴⁾ Dz.U. L 195 z 29.7.1980, s. 35. Ta dyrektywa została uchylona dyrektyw  Komisji 2006/111/WE z dnia 16 listopada 2006 r. w sprawie przejrzystości stosunków finansowych między państwami członkowskimi a przedsiębiorstwami publicznymi, a także w sprawie przejrzystości finansowej wewnątrz określonych przedsiębiorstw (Dz.U. L 318 z 17.11.2006, s. 17).

⁽³⁵⁾ Zdaniem w lady francuskiej obni zenie prowizji za pośrednictwo miało umo liwi c CDC obni zenie kosztów finansowania wynajemc w socjalnych.

⁽³²⁾ Odnośnie do punktów spornych między konsultantem Komisji a konsultantem Crédit Mutuel zob. przypis 25.

(*) Objęte tajemnic  handlową

7. OCENA

7.1. Istnienie pomocy

(75) W decyzji rozszerzającej Komisja uznała, że jedynym z przedmiotowych środków, który mógł zawierać elementy pomocy państwa była prowizja za pośrednictwo wypłacana dla Crédit Mutuel przez CDC⁽³⁶⁾.

(76) Ewentualna pomoc, jaką zawiera prowizja za pośrednictwo, została ustanowiona dnia 27 września 1991 r. rozporządzeniem wydanym w tym dniu, a w niniejszej decyzji jest analizowana do momentu liberalizacji dystrybucji „Livret A” i ujednoczenia książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” z książeczkami oszczędnościowymi „Livret A” z dniem 1 stycznia 2009 r.⁽³⁷⁾

7.1.1. Warunki orzecznictwa w sprawie Altmark nie są spełnione

(77) Należy podkreślić, że zgodnie z orzecznictwem w sprawie Altmark⁽³⁸⁾ rekompensaty wypłacane z tytułu świadczenia usług w interesie publicznym nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, jeśli spełnione są łącznie cztery warunki.

(78) W swoich uwagach stanowiących odpowiedź na decyzję rozszerzającą władze francuskie i Crédit Mutuel powołują się na istnienie dwóch rodzajów usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym, tj. utrzymywanie dużej liczby oddziałów na obszarach wiejskich w celu zagospodarowania tych terenów oraz zbieranie wkładów oszczędnościowych przeznaczonych na finansowanie mieszkań socjalnych.

(79) Tymczasem już przed wprowadzeniem przedmiotowego środka Crédit Mutuel nie był w żaden sposób zobowiązany do utrzymywania oddziałów na obszarach wiejskich, ponieważ ustawa w sprawie otwierania i zamykania oddziałów bankowych została uchylona w 1987 r., a system kontroli (który był utrzymywany dla Crédit Mutuel w latach 1987–1991) został zniesiony z dniem 1 lipca 1991 r.⁽³⁹⁾. Władze francuskie i Crédit Mutuel nie zakwestionowały zresztą wniosku decyzji rozszerzającej, zgodnie z którym „od 1991 r. [tj. od

dnia 1 lipca 1991 r.] nie istniał żaden akt, na podstawie którego Crédit Mutuel miałby być zobowiązany, w rozumieniu art. 86 Traktatu WE [obecnie art. 106 TFUE], do pełnienia zadań określonych w pkt 24 podpunkt (iii) powyżej [utrzymywanie oddziałów na obszarach wiejskich w celu zagospodarowania tych terenów]”⁽⁴⁰⁾.

(80) W związku z powyższym tylko odnośnie do zobowiązania do zbierania wkładów oszczędnościowych na cele finansowania mieszkań socjalnych należy sprawdzić, czy orzecznictwo w sprawie Altmark ma zastosowanie.

(81) Komisja przypomina, że państwa członkowskie mają dużą swobodę w dokonywaniu oceny charakteru usług i ich ewentualnego zakwalifikowania jako usług wykonawcze do art. 9 znowelizowanej ustawy finansowej na 1975 r.⁽⁴¹⁾ i art. 24 znowelizowanej ustawy finansowej na 1982 r.⁽⁴²⁾, w szczególności rozporządzenie z dnia 27 września 1991 r., wyraźnie powierzają Crédit Mutuel zadanie (określone w art. R323-10 i R 331-14 kodeksu budowlanego i mieszkaniowego) zbierania środków przekazywanych do CDC umożliwiających finansowanie mieszkań socjalnych. Komisja uważa, że kwalifikując tę usługę jako pełnioną w ogólnym interesie gospodarczym, Francja nie dokonała błędnej oceny.

(82) Zgodnie z czwartym warunkiem wyroku w sprawie Altmark „w przypadku gdy wybór przedsiębiorstwa mającego wywiązywać się ze zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych następuje poza procedurą udzielania zamówień publicznych, która pozwoliłaby na wybór oferenta świadczącego te usługi za cenę najkorzystniejszą dla danej społeczności, poziom rekompensaty należy określić na podstawie analizy kosztów, jakie poniosłoby typowe, dobrze zarządzane przedsiębiorstwo [...], aby móc spełnić warunki pełnienia usług publicznych, przy uwzględnieniu wpływów i rozsądnego zysku z wywiązywania się z tych zobowiązań”⁽⁴³⁾.

(83) Komisja uważa, że czwarty warunek nie jest spełniony w zakresie zobowiązania do zbierania wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC na cele finansowania mieszkań socjalnych. Należy zauważyć, że państwo nie wyznaczyło tego zadania co najmniej w drodze zamówienia publicznego, ale bezpośrednio w drodze negocjacji z Crédit Mutuel. Wysokość prowizji

⁽³⁶⁾ Zob. motyw 50 decyzji rozszerzającej: „[...] w niniejszym postępowaniu Komisja traktuje jako środek mogący ewentualnie zawierać elementy pomocy państwa tylko prowizję za pośrednictwo”.

⁽³⁷⁾ Zob. motyw 41.

⁽³⁸⁾ Zob. przypis 22.

⁽³⁹⁾ Władze francuskie powołały się na ustawę w sprawie otwierania i zamykania oddziałów bankowych, która została uchylona w 1987 r. W latach 1987–1991 był jednak utrzymywany system kontroli dla Crédit Mutuel. Przepisy wykonawcze przewidywały system pozwoleń, a nie formalnych zakazów zamykania oddziałów lub restrukturyzacji, w szczególności począwszy od 1987 r. Ten system kontroli został zniesiony z dniem 1 lipca 1991 r. w ramach ogólnej renowacji stosunków umownych między państwem a Crédit Mutuel.

⁽⁴⁰⁾ Zob. motyw 29 decyzji rozszerzającej.

⁽⁴¹⁾ Zob. motyw 34 i przypis 14.

⁽⁴²⁾ Ustawa nr 82-1152 z dnia 30 grudnia 1982 r. (JORF z 31.12.1982, s. 3995).

⁽⁴³⁾ Zob. pkt 93 wyroku Altmark przywołanego w przypisie 22.

za pośrednictwo nie została określona w odniesieniu do kosztów związanych ze świadczeniem usług w ogólnym interesie gospodarczym ponoszonych przez typowe, dobrze zarządzane przedsiębiorstwo. Wysokość prowizji za pośrednictwo wynosząca 1,3 % nie mogła być oparta na kosztach rzeczywiście ponoszonych przez Crédit Mutuel za świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym, ponieważ we wrześniu 1991 r. nie istniała odrębna księgowość dla książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, która pozwoliłaby na ściśle wyodrębnienie kosztów związanych konkretnie z książeczkami oszczędnościowymi „Livret bleu” z ksiąg rachunkowych banku. Odrębna księgowość dla książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” została stworzona wiele lat później i odtworzona *post factum* dla lat wcześniejszych do roku 1991. Nie istnieją więc dowody na to, że prowizja za pośrednictwo została ustalona w odniesieniu do kosztów typowego dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa wypełniającego przedmiotowe zobowiązanie do świadczenia usług w interesie publicznym. Władze francuskie podkreślają, że Crédit Mutuel jest w ogólnym ujęciu dobrze zarządzanym przedsiębiorstwem. Niemniej nie udowadniają faktycznie tego twierdzenia, lecz odsyłają do motywu 13 decyzji rozszerzającej, w którym Komisja podaje ogólny wynik finansowy (suma bilansu, wynik netto, wskaźnik kosztów do przychodów, środki własne i współczynnik wypłacalności) Crédit Mutuel w 2004 r. W każdym razie, jeśli państwo członkowskie określiło wysokość rekompensaty na podstawie analizy kosztów typowego dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa, nie powinno mieć problemu z wykazaniem Komisji tego faktu i przedstawienie zastosowanej metody, czego Francja nie uczyniła w danym przypadku. Wreszcie fakt, że od momentu liberalizacji dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret A” i „Livret bleu” z dniem 1 stycznia 2009 r., prowizja za pośrednictwo Crédit Mutuel zmniejszyła się z 1,1 % do 0,6 % zdaje się wskazywać, że poziom tej prowizji był wyższy niż poziom, który byłby określony na podstawie kosztów typowego dobrze zarządzanego przedsiębiorstwa wywiązującego się z tego samego zobowiązania do świadczenia usług w interesie ogólnym.

- (84) Ponieważ warunki orzecznictwa w sprawie *Altmark* muszą być spełnione łącznie, wystarczy, że jeden z nich nie jest spełniony, by orzecznictwo nie miało zastosowania i by środek mógł ewentualnie stanowić pomoc państwa. Z powyższego wynika, że przedmiotowy środek nie spełnia czwartego warunku orzecznictwa w sprawie *Altmark*. Orzecznictwo w sprawie *Altmark* nie ma więc zastosowania i należy przeanalizować, czy środek stanowi faktycznie pomoc państwa ⁽⁴⁴⁾ ⁽⁴⁵⁾.

⁽⁴⁴⁾ Zgodnie z pkt 7 ram wspólnotowych z 2005 r.: „Jeśli państwo członkowskie nie spełnia tych kryteriów [tj. czterech warunków z orzecznictwa w sprawie *Altmark*] i jeśli ogólne warunki zastosowania art. 87 ust. 1 Traktatu WE [obecnie art. 107 ust. 1 TFUE] zostają spełnione, to rekompensata taka stanowi pomoc” (podkreślenie autora).

⁽⁴⁵⁾ Analiza ta jest niezależna, ponieważ reforma z dnia 1 stycznia 2009 r. spowodowała ustanie naruszenia europejskiego prawa o zamówieniach publicznych polegającego na bezpośrednim przydzieleniu Crédit Mutuel zadania świadczenia usług publicznych polegających na gromadzeniu wkładów oszczędnościowych z przeznaczeniem na mieszkania socjalne.

7.1.2. Warunki istnienia pomocy są spełnione

- (85) Artykuł 107 ust. 1 TFUE mówi, że wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

7.1.2.1. Możliwość przypisania państwu i zasoby państwowe

- (86) Prowizja za pośrednictwo była wypłacana dla Crédit Mutuel przez CDC raz w roku ⁽⁴⁶⁾ na mocy umowy zawartej między państwem a Crédit Mutuel ustalającej sposób wdrożenia rozporządzenia z dnia 27 września 1991 r. Wysokość prowizji za pośrednictwo ustalana jest przez państwo jako rekompensata za świadczenie usług publicznych. Ponadto CDC jest przedsiębiorstwem publicznym, którego postępowanie jest związane z państwem ⁽⁴⁷⁾. Warunek mówiący o możliwości związania z państwem i o zasobach państwowych jest więc spełniony.

7.1.2.2. Selektywność

- (87) Prowizja za pośrednictwo była wypłacana wyłącznie dla Crédit Mutuel jako rekompensata za zbieranie wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC z przeznaczeniem na mieszkania socjalne za pomocą książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, do dystrybucji którego Crédit Mutuel miał wyłączne prawo. Środek ten ma więc charakter selektywny.

7.1.2.3. Warunki orzecznictwa w sprawie *Altmark* nie mają zastosowania, analiza istnienia korzyści zakłócającej konkurencję

- (88) Prowizja za pośrednictwo poprawiła pozycję banku względem konkurentów, ponieważ stanowiła przekazanie zasobów państwowych na rzecz wyłącznie Crédit Mutuel. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału poprawa pozycji przedsiębiorstwa względem konkurencji na skutek

⁽⁴⁶⁾ Na mocy umowy zawartej między państwem a Crédit Mutuel określającej sposób wdrożenia rozporządzenia z dnia 27 września 1991 r. „CDC wypłaca Crédit Mutuel co roku [...] marżę kompensacyjną z ostatniego dnia roboczego każdego roku”.

⁽⁴⁷⁾ Zob. wyrok Sądu z dnia 12 grudnia 1996 r. w sprawie T-358/94, *Air France* przeciwko Komisji, Zb.Orz. 1996, s. II-2019, w szczególności pkt 58–61. Zob. również decyzja Komisji 2010/606/UE z dnia 26 lutego 2010 r. w sprawie pomocy państwa C 9/09 (ex NN 49/08, NN 50/08 i NN 45/08) udzielonej przez Królestwo Belgii, Republikę Francuską i Wielkie Księstwo Luksemburga na rzecz przedsiębiorstwa Dexia SA (Dz.U. L 274 z 19.10.2010, s. 54), motywy 123, 124 i 125.

pomocy państwa stanowi na ogół dowód zakłócenia konkurencji z innymi przedsiębiorstwami, które nie skorzystały z podobnej pomocy⁽⁴⁸⁾.

7.1.2.4. Wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi

- (89) Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wymiana handlowa między państwami członkowskimi jest naruszona, gdy przedsiębiorstwo będące beneficjentem pomocy prowadzi swoją działalność w sektorze otwartym na konkurencję i stanowiącym przedmiot wymiany handlowej między państwami członkowskimi⁽⁴⁹⁾. Tymczasem od 1979 r. udział w rynku banków zagranicznych wynosił 8 % w zakresie działalności kredytowej (4 % przypadające na oddziały bez osobowości prawnej, 4 % – filie o francuskiej osobowości prawnej), 4,5 % w zakresie wkładów oszczędnościowych (odpowiednio 2 % i 2,5 %). Udział banków europejskich nie francuskich względem wszystkich banków zagranicznych wynosił 50 % w przypadku kredytów, 70 % w przypadku wkładów oszczędnościowych. Począwszy od lat 70., *Crédit Mutuel* znajdował się więc w sytuacji konkurencji z zagranicznymi sieciami na terenie Francji. Ponadto rynek bankowych oszczędności gotówkowych, do którego należały książeczki oszczędnościowe „*Livret bleu*” i który obejmuje również instrumenty *Codevi*, *LEP*, *livret jeune*, rachunki na książeczkach zwykłych i *CEL*⁽⁵⁰⁾, był już otwarty dla konkurencji w analizowanym okresie.

- (90) Komisja wnioskuję więc, że cztery niezbędne warunki istnienia pomocy są spełnione.

7.1.2.5. Niezgodność środka pomocy z prawem

- (91) Wreszcie środek pomocy jest niezgodny z prawem, ponieważ nie był zgłoszony Komisji zgodnie z art. 108 ust. 3 TFUE i został wdrożony po wejściu w życie we Francji traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą.
- (92) W odpowiedzi na argument władz francuskich, że pomoc jest istniejąca, ponieważ została wprowadzona przed upływem terminu transpozycji drugiej dyrektywy bankowej, czyli przed dniem 1 stycznia 1993 r., Komisja podkreśla, że dyrektywa ta miała na celu stworzenie wewnętrznego rynku w sektorze instytucji kredytowych pod względem swobody działalności gospodarczej i świadczenia usług. Nie oznacza ona jednak, że przedmiotowy rynek był zamknięty dla konkurencji przed wprowadzeniem prowizji za pośrednictwo, ale tylko, że

istniały jeszcze wówczas przeszkody dla swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w sektorze bankowym. Decyzja z dnia 10 maja 2007 r. wykazuje, że książeczki oszczędnościowe „*Livret bleu*” są produktem z „rynku” bankowych oszczędności gotówkowych, co powoduje otwarcie przedmiotowej działalności na konkurencję i nie potwierdza w żadnym zakresie argumentu władz francuskich, zdaniem których przedmiotowa działalność miałaby być otwarta na konkurencję dopiero w 1993 r. Przeciwnie – decyzja powołuje się na istnienie „dojrzałego” rynku⁽⁵¹⁾.

7.2. Zgodność pomocy z rynkiem wewnętrznym

- (93) Komisja musi przeanalizować zgodność przedmiotowego środka ze wspólnym rynkiem, ponieważ zawiera on elementy pomocy państwa.

- (94) Zgodnie z art. 106 ust. 2 TFUE: „Przedsiębiorstwa zobowiązane do zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym [...] podlegają normom Traktatów, zwłaszcza regułom konkurencji, w granicach, w jakich ich stosowanie nie stanowi prawnej lub faktycznej przeszkody w wykonywaniu poszczególnych zadań im powierzonych. Rozwój handlu nie może być naruszony w sposób pozostający w sprzeczności z interesem Unii”.

- (95) Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, z praktyką Komisji i ramami wspólnotowymi z 2005 r. art. 106 ust. 2 TFUE stanowi, że pomoc państwa dla przedsiębiorstwa zobowiązanego do zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem, jeśli środek pomocy spełnia następujące warunki:

- świadczona usługa ma cechy usługi w ogólnym interesie gospodarczym;
- przedsiębiorstwo rzeczywiście zostało zobowiązane do świadczenia tej usługi w ogólnym interesie gospodarczym przez państwo na mocy jednego lub więcej aktów urzędowych;
- zasada konieczności i proporcjonalności jest przestrzegana oraz
- nie ma wpływu na rozwój wymiany handlowej w zakresie sprzecznym z interesem Unii.

⁽⁴⁸⁾ Wyrok Trybunału z dnia 17 września 1980 r. w sprawie C-730/79, Philip Morris przeciwko Komisji, Zb.Orz. 1980, s. 2671, pkt 11 i 12.

⁽⁴⁹⁾ Wyrok z dnia 13 lipca 1988 r. w sprawie C-102/87, Francja przeciwko Komisji, Zb.Orz. 1988, s. 4067, pkt 19.

⁽⁵⁰⁾ Zob. motywy 45 decyzji z dnia 10 maja 2007 r.

⁽⁵¹⁾ Zob. motywy 58 i 90 decyzji z dnia 10 maja 2007 r.

- (96) Warunki a) i b) są spełnione z powodów wyjaśnionych w motywie (81).
- (97) Odnośnie do warunku d) Komisja nie dysponuje żadnym dowodem na to, że wewnątrzspółnotowa wymiana handlowa miałyby być zakłócona w takim stopniu, że pomoc nie spełniałaby tego warunku. W szczególności decyzja z dnia 10 maja 2007 r. zawierała wniosek o zniesienie wyłącznego prawa do dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, ponieważ specjalne prawa związane z dystrybucją książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” stanowiły ograniczenie swobody świadczenia usług wewnątrz Unii⁽⁵²⁾. Niemniej przewidziano, jeżeli nie stanowiła nadmiernej rekompensaty za usługę w interesie ogólnym, do świadczenia której zobowiązany był Crédit Mutuel, nie może być uznana za wpływającą na wymianę handlową w zakresie sprzecznym z interesem Unii.
- (98) W związku z powyższym Komisja analizuje poniżej, czy zasada konieczności i zasada proporcjonalności były przestrzegane, to jest, czy kwota rekompensaty, jaką stanowi przewidziano za pośrednictwo, nie przekroczyła kwoty niezbędnej do pokrycia kosztów wynikających z wywiązywania się ze zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, przy uwzględnieniu wpływów i rozsądnego zysku z wywiązywania się z tych zobowiązań⁽⁵³⁾.
- (99) Celem sprawdzenia istnienia ewentualnej nadwyżki rekompensaty (zob. podpunkt 7.2.5) Komisja stosuje – dla okresu od dnia 27 września 1991 r. (zob. podpunkt 7.2.1) do dnia 31 grudnia 2005 r. – podejście globalne (zob. podpunkt 7.2.2). Komisja uwzględnia wszystkie korzyści związane z książeczkami oszczędnościowymi „Livret bleu”, ale nie wlicza ewentualnego efektu przyciągania klientów, którego zakres nie mógł zostać ustalony (zob. podpunkt 7.2.3). Uwzględniono rozsądny zysk (zob. podpunkt 7.2.4), w tym z tytułu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC.
- 7.2.1. *Rozpoczęcie analizowanego okresu z dniem 27 września 1991 r.*
- (100) W decyzji rozszerzającej wyliczenia wyniku netto z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” w celu ustalenia istnienia ewentualnej nadwyżki rekompensaty obejmowały wynik za cały rok 1991 r.⁽⁵⁴⁾. Innymi słowy dochód netto z wolnych środków i ze środków na inwestycje w interesie ogólnym był uwzględniony od dnia 1 stycznia 1991 r.
- (101) Jak wykazano w motywach 75 i 76, jedynym środkiem, stanowiącym przedmiot niniejszego postępowania, jest przewidziano za pośrednictwo, której zasady wypłacania ustalono w dniu 27 września 1991 r., czyli w momencie, gdy Crédit Mutuel został zobowiązany do scentralizowania swoich wkładów oszczędnościowych w CDC na cele finansowania mieszkań socjalnych. Przed tą datą przewidziano za pośrednictwo i centralizacja w CDC nie istniały. W konsekwencji Komisja musi rozpocząć ocenę proporcjonalności pomocy od tej daty.
- (102) W związku z tym mogą być rozpatrywane koszty i wpływy związane ze świadczeniem usługi w ogólnym interesie gospodarczym powstałe po dniu 27 września 1991 r. Innymi słowy dopiero od utworzenia przedmiotowego środka pomocowego (przewidziano za pośrednictwo) można uwzględniać koszty i wpływy wynikające ze świadczenia usługi w ogólnym interesie gospodarczym finansowanej z tej pomocy. Komisja wyciąga więc wniosek, że decyzja o rozszerzeniu zwiera niespójność, ograniczając środek pomocowy tylko do przewidziano za pośrednictwo wprowadzonej z dniem 27 września 1991 r. i w dalszym ciągu uwzględniając dochód netto z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” osiągnięty w okresie od dnia 1 stycznia 1991 r. do dnia 27 września 1991 r.
- (103) Ponieważ Crédit Mutuel jest w stanie wykazać wyniki netto z tytułu środków na inwestycje w interesie ogólnym i środków wolnych tylko w ujęciu rocznym, Komisja uważa, że dla roku 1991 należy uwzględnić tylko wynik netto za okres od dnia 27 września 1991 r. do dnia 31 grudnia 1991 r., uwzględniając część wyniku netto za cały rok 1991 proporcjonalną do liczby dni, za które wynik netto należy uwzględnić, tj. w stosunku 96/365. Wynik netto z tytułu wkładów scentralizowanych w CDC za rok 1991 r. mogą być uwzględnione w całości, ponieważ – jak wykazano w motywie 101 – scentralizowanie nastąpiło dokładnie z dniem 27 września 1991 r., więc z definicji żadna część wyniku nie dotyczy okresu od dnia 1 stycznia 1991 r. do dnia 27 września 1991 r.
- 7.2.2. *Podejście globalne do końca 2005 r. i roczne począwszy od tego momentu*
- (104) W decyzji rozszerzającej Komisja zaleciła zastosowanie podejścia rocznego w celu oceny istnienia ewentualnej nadwyżki rekompensaty. To podejście wynika z ram wspólnotowych z 2005 r. i stanowi zmianę względem wcześniejszej praktyki Komisji. Przed przyjęciem ram wspólnotowych z 2005 r., gdy Komisja musiała oceniać istnienie ewentualnej nadwyżki rekompensaty, stosowała podejście, które można nazwać „globalnym”, w którym kwoty przypadające na lata, w których wystąpiła

⁽⁵²⁾ Zob. motyw 223 decyzji z dnia 10 maja 2007 r.

⁽⁵³⁾ Zob. pkt 14 ram wspólnotowych z 2005 r.

⁽⁵⁴⁾ Zob. tabele w motywach 68, 69, 73, 75, 76 i 79 decyzji rozszerzającej.

nadwyżka rekompensaty mogły, bez ograniczeń, być rekompensowane kwotami z lat, w których rekompensata była niedostateczna ⁽⁵⁵⁾.

(105) Zgodnie z pkt 26 ram wspólnotowych z 2005 r. Komisja stosuje do pomocy niezgłoszonych przepisy tych ram, jeśli pomoc została przyznana po opublikowaniu ram w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* i przepisy obowiązujące w momencie przyznania pomocy w innych przypadkach. Przedmiotowa pomoc jest przyznawana co roku ⁽⁵⁶⁾ i nie została zgłoszona. Ramy wspólnotowe z 2005 r. zostały opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* w dniu 29 listopada 2005 r. W związku z tym należy zastosować przepisy obowiązujące w momencie przyznawania pomocy dla okresu sprzed 2006 r. i ramy wspólnotowe z 2005 r. dla okresu od dnia 1 stycznia 2006 r. do końca wypłacania pomocy, tj. do dnia 31 grudnia 2008 r.

(106) Ramy wspólnotowe z 2005 r. zalecają podejście „roczne”, ponieważ ewentualna nadwyżka rekompensaty musi być obliczana rocznie, a kwota nadwyżki rekompensaty rocznej nie może być przeniesiona na następny rok, poza przypadkiem, gdy kwota ta nie przekracza 10 % kwoty rekompensaty rocznej ⁽⁵⁷⁾.

(107) Przed przyjęciem ram wspólnotowych z 2005 r. natomiast, gdy Komisja sprawdzała, czy dane przedsiębiorstwo nie otrzymało nadmiernej rekompensaty z tytułu

świadczenia usługi publicznej, stosowała podejście „globalne” (zob. motyw 104) ⁽⁵⁸⁾.

(108) W podejściu globalnym wyniki netto z każdego roku, sumowane z roku na rok, są aktualizowane przez zastosowanie wskaźnika odniesienia dla Francji na dzień 1 stycznia każdego roku ⁽⁵⁹⁾.

7.2.3. Uwzględnione korzyści

(109) Zgodnie z pierwszym zdaniem pkt 17 ram wspólnotowych z 2005 r. „dochód, jaki należy uwzględnić, musi obejmować co najmniej całkowity dochód osiągnięty w związku ze świadczeniem usługi w ogólnym interesie gospodarczym”. Sprawdzając istnienie ewentualnej nadwyżki rekompensaty, należy uwzględnić wynik netto z tytułu środków na inwestycje w interesie ogólnym i środków wolnych w analizowanym okresie. Komisja uważa, że wyniki te odpowiadają dochodowi ustanowionemu przez Francję począwszy od dnia 27 września 1991 r. na rzecz Crédit Mutuel w ramach wykonywania przez bank usługi w interesie ogólnym polegającej na finansowaniu mieszkań socjalnych za pośrednictwem CDC. W księgowości analitycznej środki te są zabezpieczone konkretnymi zasobami – wkładami oszczędnościowymi zebranych dzięki dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. W konkurencyjnych warunkach rynku (bez specjalnych praw dystrybucji produktu oszczędnościowego zwolnionego z podatku) Crédit Mutuel nie byłby może w stanie osiągnąć takiego przychodu, ponosząc takie same koszty, tak że rozchody i odpowiadające im przychody muszą być uwzględnione w globalnej strukturze książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Zresztą Francja sama przyznała istnienie związku między tymi rozchodami, książeczkami oszczędnościowymi „Livret bleu” i zadaniem finansowania mieszkań socjalnych, przekazując, począwszy od 1991 r. rezerwy wkładów oszczędnościowych związane z tymi środkami do CDC ⁽⁶⁰⁾. Innymi słowy, zobowiązując Crédit Mutuel w dniu 27 września 1991 r. do świadczenia usługi w ogólnym interesie gospodarczym polegającej na gromadzeniu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC i przeznaczonych na finansowanie mieszkań socjalnych, Francja potwierdziła zobowiązanie Crédit Mutuel do dystrybuowania książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Zysk wynikający z wykorzystania środków zdeponowanych na tych książeczkach musi być więc uznany, począwszy od tej daty, za dochód Crédit Mutuel z tytułu świadczenia usługi w ogólnym interesie gospodarczym.

⁽⁵⁵⁾ Dotyczy to w dużej części przypadków, w których przedsiębiorstwa świadczące usługi publiczne działały w sektorze audiowizualnym (zob. np. decyzja Komisji 2004/838/WE z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie pomocy udzielonej przez Francję na rzecz France 2 i France 3 (Dz.U. L 361 z 8.12.2004, s. 21)).

⁽⁵⁶⁾ Zob. przypis 46.

⁽⁵⁷⁾ Zob. pkt 21 ram wspólnotowych z 2005 r. W odpowiedzi na argument Crédit Mutuel (zob. przypis 26), domagającego się zastosowania podejścia globalnego zgodnie z drugim i trzecim zdaniem punktu 21 ram wspólnotowych z 2005 r., z których wynika, że w przypadku gdy koszty niektórych przedsiębiorstw świadczących usługi w ogólnym interesie gospodarczym zmieniają się znacznie z roku na rok, nadwyżka rekompensaty przewyższająca w niektórych latach 10 % może wyjątkowo okazać się niezbędna, Komisja przypomina, że zgodnie z czwartym zdaniem pkt 21 taka nadwyżka „wyjątkowa [...] niezbędna dla świadczenia usługi w ogólnym interesie gospodarczym” powinna być wyjaśniona przez państwo członkowskie „w zgłoszeniu do Komisji”. (podkreślenie autora). Tymczasem przedmiotowy środek nie stanowił przedmiotu zgłoszenia Komisji, która uważa, że Crédit Mutuel nie wyjaśnił szczególnej sytuacji uzasadniającej wyjątkowego przyznania w niektórych latach nadwyżki rekompensaty przewyższającej 10 %.

⁽⁵⁸⁾ Zob. np. decyzja Komisji 2004/838/WE z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie pomocy państwa udzielonej przez Francję na rzecz France 2 i France 3 (Dz.U. L 361 z 8.12.2004, s. 21).

⁽⁵⁹⁾ Zob. Obwieszczenie Komisji w sprawie bieżących stóp procentowych od zwracanej pomocy publicznej i stóp referencyjnych/dyskontowych dla 25 państw członkowskich obowiązujących od 1 stycznia 2007 r. (Dz.U. C 317 z 23.12.2006, s. 2). Zob. również informacje na następującej stronie internetowej: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates.html

⁽⁶⁰⁾ Zob. motyw 39.

- (110) Skarżący i inne instytucje lub podmioty (Rada ds. Konkurencji, sprawozdania parlamentarzystów lub instytucji badawczych ⁽⁶¹⁾) uważają, że wyłączne prawo dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” spowodowało „efekt przyciągania klientów”, umożliwiając Crédit Mutuel zachęcenie i utrzymanie klientów, którym sprzedano inne produkty bankowe niż tylko książeczki oszczędnościowe „Livret bleu”. W decyzji rozszerzającej Komisja nie wykluczyła, że książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” mogły spowodować pośrednie dochody, wynikające z efektu przyciągania klientów ⁽⁶²⁾, ale przypominała też, że dochodów tych do tamtej pory nie udało się wyliczyć ⁽⁶³⁾.
- (111) Po zakończeniu dochodzenia w niniejszej sprawie Komisja stwierdza, że, o ile istnienie efektu przyciągania klientów nie może być wykluczone, to dane, jakie zebrała, nie pozwalają w tym przypadku na wyliczenie ewentualnego efektu przyciągania klientów w sposób wystarczająco wiarygodny.
- (112) W przedłożonych dokumentach skarżący zakładają istnienie efektu przyciągania klientów, ale nie wykazały formalnie jego istnienia, a tym bardziej nie oszacowały dokładnie jego wpływu finansowego.
- (113) Odnośnie do analiz przeprowadzonych przez kancelarię Glais (zob. motywy 52 i 53) Komisja zauważa, że Crédit Mutuel ma prawo twierdzić, że te analizy statystyczne nie stanowią żadnego pewnego dowodu obliczalnego efektu przyciągania klientów.
- (114) W uwagach skarżących zaproponowano trzy subiektywne wyliczenia. Najpierw, uwzględniając fakt, że inne banki zaoferowały dystrybucję książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” w zamian za prowizję w wysokości 1 %, skarżący zaproponowali przybliżony rząd wielkości efektu przyciągania klientów, obliczając różnicę między poziomem prowizji otrzymywanej przez Crédit Mutuel a wskaźnikiem 1 %, czyli 0,3 %, co odpowiada kwocie około 300 mln FRF rocznie. Jednak niemożliwe jest udowodnienie, że w analizowanym okresie konkurenci Crédit Mutuel mogliby wypełniać to zobowiązanie w tych samych warunkach za wynagrodzenie na poziomie 1 %. Ponadto ten pierwszy argument nie wykazuje istnienia efektu przyciągania klientów, ale zdaje się prowadzić do stwierdzenia, że Crédit Mutuel otrzymał nadwyżkę rekompensaty, co – jak zostanie wykazane – nie ma miejsca w tym przypadku. Nic nie umożliwia
- wykazania, że efekt przyciągania klientów odpowiada różnicy między prowizją za pośrednictwo a jakąkolwiek hipotetyczną prowizją, jakiej pobieranie konkurenci Crédit Mutuel proponowali w zamian za dystrybucję książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”.
- (115) Według drugiej metody zaproponowanej przez skarżących efekt przyciągania klientów mógłby być zmierzony zwiększeniem udziału Crédit Mutuel w rynku. Taka metoda wyliczeń nie może być przyjęta, ponieważ opiera się na twierdzeniu, że zwiększenie udziału w rynku wynika wyłącznie z dystrybucji książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, co nie jest poparte żadnymi obiektywnymi danymi.
- (116) Trzecia metoda oceny wyłącznego prawa dystrybucji opiera się na uszczupleniu dochodów podatkowych wynikające ze zwolnienia książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” z podatku. Gdyby Crédit Mutuel chciał dystrybuować książeczkę oszczędnościową bez zwolnienia z podatku, oferując niezależnie od sytuacji podatkowej oszczędzających taki sam zysk netto, jak z tytułu książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”, rzeczywiście ponosiłby koszt alternatywny w wysokości podatku nominalnego (ewentualnie) zapłaconego przez oszczędzających. Zdaniem skarżących łączna ulga podatkowa rządu 4,5 mld FRF w latach 1991–1997 musi być traktowana, jako element, który przyniósł Crédit Mutuel korzyści w tej właśnie wysokości. Takie rozumowanie nie może zostać przyjęte, ponieważ bardzo prawdopodobne jest, że Crédit Mutuel nie dystrybuowałby książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” w takich samych warunkach, gdyby musiał w całości ponosić koszt zwolnienia z podatku, które ponadto przynosi korzyść bezpośrednio członkom.
- (117) Ewentualnie istniejące korzyści są trudne do wykazania i oszacowania. Bezpośrednia korzyść gospodarza związana z prowadzeniem książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” może być bezpośrednio zmierzona na podstawie księgowości książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”. Natomiast korzyść gospodarczą związaną ze sprzedażą innych produktów lub usług klientom związanym z bankiem przez książeczkę oszczędnościową „Livret bleu” można by dostrzec w księgowości analitycznej tych innych produktów, jeśli byłoby możliwe wyszczególnienie, co jest sprzedawane klientom związanym lub przyciągniętym do Crédit Mutuel przez książeczki oszczędnościowe „Livret bleu” i to, co jest sprzedawane klientom, którzy zgłosili się do Crédit Mutuel z innych powodów, co nie jest możliwe. Z tych powodów konsultant Komisji nie mógł oszacować ewentualnego efektu przyciągania klientów za pomocą metody księgowej stosowanej celem szacowania wszystkich bezpośrednich korzyści gospodarczych wynikających z książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”.

⁽⁶¹⁾ Zob. w szczególności opinia Rady ds. Konkurencji (opinia nr 96-A-12 z dnia 17 września 1996 r., s. 8), sprawozdanie informacyjne senatora Alaina Lamberta (sprawozdanie nr 52 z dnia 30 października 1996 r., s. 72) i badanie przeprowadzone przez Nathalie Daley z ośrodka gospodarki przemysłowej CERNA (*La banque de détail en France: de l'intermédiation aux services*, luty 2001 r., s. 9).

⁽⁶²⁾ Zob. motywy 52 i 53 decyzji rozszerzającej.

⁽⁶³⁾ Zob. motyw 67 decyzji rozszerzającej, „Ewentualne wyniki związane z wyłącznym prawem do dystrybucji Livret bleu nie mogą być wyliczone”.

- (118) Bardziej wyszukane próby oszacowania przez konsultanta Komisji efektu przyciągania klientów nie zakończyły się powodzeniem. W związku z tym Komisja uznaje, że nie może uwzględnić ewentualnej korzyści wynikającej z efekt przyciągania klientów w obliczeniach sprawdzających istnienie ewentualnej nadwyżki rekompensaty.
- (122) Nieuwzględnienie żadnego rozsądnego zysku z tytułu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC oznaczałoby, że łączny rozsądny zysk (z jednej strony wynikający ze środków na inwestycje w interesie ogólnym i wolnych środków, a z drugiej strony związany z wkładami oszczędnościowymi scentralizowanymi w CDC) spadał w latach 1991–1999, a począwszy od 2000 r., wynosił zero w związku ze scentralizowaniem w CDC wszystkich rezerw wkładów oszczędnościowych w 1999 r. ⁽⁶⁸⁾.

7.2.4. Obliczenie rozsądnego zysku

- (119) Sprawdzając istnienie nadwyżki rekompensaty dla przedsiębiorstwa zobowiązanego do świadczenia usług w ogólnym interesie gospodarczym, należy uwzględnić rozsądny zysk ⁽⁶⁴⁾. Ramy wspólnotowe z 2005 r. uściślają, że „pod pojęciem »rozsądny zysk« należy rozumieć stopę zwrotu własnego kapitału, która uwzględnia ryzyko lub brak ryzyka, wynikające dla przedsiębiorstwa [...]. Stopa ta nie powinna zwykle przewyższać średniej stopy dla danego sektora w ostatnich latach” ⁽⁶⁵⁾.
- (120) Komisja stwierdziła w decyzji rozszerzającej ⁽⁶⁶⁾, że nie miało uzasadnienia zastosowanie do środków na inwestycje w interesie ogólnym i środków wolnych rozsądnego zysku, wynoszącego średnio 6 % środków własnych przeznaczonych na te cele. Stopa ta, zmieniająca się z roku na rok i wynosząca średnio 6 %, odpowiada stopie zwrotu pierwotnie zakładanej przez Crédit Mutuel: Crédit Mutuel przyjął jako koszt środków własnych wartość dywidend faktycznie wypłaconych w danym roku. W niniejszej decyzji w kwestii uwzględnienia rozsądnego zysku w ramach sprawdzania istnienia ewentualnej nadwyżki rekompensaty Komisja utrzymuje w zakresie wolnych środków i środków na inwestycje w interesie ogólnym podejście już zastosowane w decyzji rozszerzającej i opisane w pkt 7.2.5.
- (121) W decyzji rozszerzającej ⁽⁶⁷⁾ Komisja uznała jednak, że nie musi stosować rozsądnego zysku do wkładów scentralizowanych w CDC, jako że nie stanowią one żadnego kosztu dla środków własnych z punktu widzenia normy ostrożnościowej, ponieważ wkłady te nie są inwestowane przez Crédit Mutuel, ale tylko przekazywane do CDC. Jednak z ostrożnościowego punktu widzenia ryzyko kredytowe związane z wkładami scentralizowanymi w CDC jest traktowane jak zobowiązania względem państwa (Republika Francuska), czyli waga ryzyka wynosi zero, a więc jako niewymagające środków własnych.
- (123) W piśmie z dnia 1 września 2006 r. władze francuskie przedstawiły swoje uwagi w odpowiedzi na decyzję rozszerzającą, w których potwierdziły, że środki scentralizowane w CDC nie stanowią kosztu dla wynikających z przepisów środków własnych. Niemniej, zdaniem władz francuskich, „zważywszy na brak zasadności stosowania europejskiego wskaźnika wypłacalności od momentu całkowitego scentralizowania rezerw wkładów oszczędnościowych w CDC w 1999 r., Crédit Mutuel [zapropozował] włączenie do obliczeń rozsądnego zysku wynikającego z książeczek oszczędnościowych »Livret bleu« kosztu środków własnych uzyskany w odniesieniu do innych produktów oszczędnościowych i innych przychodów”. Komisja nie uznaje takiego podejścia za zadowalające, ponieważ skutkuje zastosowaniem w sposób sztuczny do przychodów scentralizowanych w CDC zapotrzebowania na wynikający z przepisów kapitał w zależności od średniego zapotrzebowania na kapitał innych aktywów Crédit Mutuel, które są całkowicie niezależne od książeczek oszczędnościowych „Livret bleu”.
- (124) Brak zapotrzebowania na wynikające z przepisów środki własne świadczy o braku ryzyka kredytowego, co ma miejsce w przypadku wkładów scentralizowanych w CDC. Działalność polegająca na zbieraniu wkładów oszczędnościowych na rzecz CDC nie stanowi ponadto ryzyka utraty płynności (z wyjątkiem ryzyka śródmiesięcznego) ani zmiany terminu zapadalności, ponieważ wysokość kwoty przekazywanej do CDC jest dostosowywana każdego miesiąca w zależności od zmian wysokości wkładów oszczędnościowych, a oprocentowanie płacone przez CDC jest niezwłocznie przekazywane oszczędzającym. Jest więc pewne, że ta usługa w ogólnym interesie gospodarczym charakteryzuje się niskim poziomem ryzyka dla Crédit Mutuel. Niemniej istnieją niektóre inne rodzaje ryzyka, takie jak ryzyko operacyjne, gospodarcze (ryzyko, że poziom rentowności nie pokryje poniesionych kosztów). Zresztą inne rodzaje działalności bankowej, takie jak dystrybucja funduszy powierniczych, zarządzanie majątkiem czy sprzedaż produktów finansowych (takich jak akcje i obligacje) nie stanowią kosztu dla wynikających z przepisów środków własnych, ale nie powoduje to, że przynoszą małe zyski. Nie ma więc bezpośredniego związku między pomniejszaniem wynikających z przepisów środków

⁽⁶⁴⁾ Zob. motyw 48 decyzji rozszerzającej i pkt 14 ram wspólnotowych z 2005 r., który przewiduje, że: „Kwota rekompensaty nie może przekraczać kwoty niezbędnej do pokrycia kosztów wynikających z wywiązywania się ze zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, przy uwzględnieniu odpowiednich wpływów i rozsądnego zysku z wywiązywania się z tych zobowiązań” (podkreślenie autora).

⁽⁶⁵⁾ Zob. pkt 18 ram wspólnotowych z 2005 r.

⁽⁶⁶⁾ Zob. pkt 2 załącznika 1 do decyzji rozszerzającej, motywy 124–137.

⁽⁶⁷⁾ Zob. pkt 2 załącznika 1 do decyzji rozszerzającej, motyw 132.

⁽⁶⁸⁾ Zob. motywy 39 i 40.

własnych – obliczonym zgodnie z zasadami ostrożnościowymi, których specyficznym celem nie jest w żadnym wypadku ocena zyskowności danej działalności – a oczekiwanym zyskiem z danej działalności.

(125) Trzeba jednak stwierdzić, że w analizowanym przypadku, o ile Komisja zgadza się, że Crédit Mutuel ma prawo do rozsądnego zysku z części wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC, o tyle przyznaje, że ustalenie odpowiedniego poziomu tego zysku jest zadaniem wymagającym złożonej oceny ekonomicznej. Książeczka oszczędnościowa „Livret bleu” jest bowiem nietypowym produktem bankowym o cechach mieszanych produktu oszczędnościowego i rachunku bieżącego, z którego zgromadzone wkłady oszczędnościowe są scentralizowane w instytucji publicznej. Nie istnieją więc produkty bezpośrednio porównywalne, które mogłyby służyć za odniesienie do wskazania rozsądnego zysku z tytułu podobnej działalności.

(126) W związku z brakiem produktu porównywalnego do książeczek oszczędnościowych „Livret bleu” Komisja uważa, że może w tym przypadku zastosować dwa

wskaźniki, pozwalające ocenić, czy w przypadku wkładów scentralizowanych w CDC osiągnięty zysk może być uznany za rozsądny. Są to następujące dwa wskaźniki:

a) marża zysku francuskiego sektora bankowego, tj. wynik finansowy brutto podzielony przez obrót (w tym przypadku obrót banków stanowi ich zysk operacyjny). Uwzględniając dane dla francuskiego sektora bankowego w analizowanym okresie (od dnia 27 września 1991 r. do końca 2008 r.), średnia marża zysku wynosi 23 % rocznie;

b) stopa zwrotu francuskiego sektora bankowego, tj. wynik finansowy brutto podzielony przez wartość aktywów. Średnia roczna stopa zwrotu w całym analizowanym okresie wyniosła 45 punktów bazowych (0,45 %).

(127) Poniższa tabela⁽⁶⁹⁾ przedstawia marżę zysku i stopę zwrotu francuskiego sektora bankowego w latach 1993–2008 (dane sprzed 1993 r. nie są dostępne):

⁽⁶⁹⁾ Dane w tabeli są wynikiem obliczeń opartych na danych pochodzących od Komisji Bankowej; http://www.banquedefrance.fr/fr/supervi/analyses_comparatives/analyses_comparatives.htm.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 (**)
Wynik finansowy brutto (*)	15,2	2,7	25,0	41,0	67,5	14,4	19,8	22,5	24,6	23,5	23,4	29,6	31,3	46,2	34,3	- 4,4
Zysk operacyjny (*)	362,4	335,4	345,6	356,1	375,3	60,8	64,6	70,5	74,9	77,0	80,6	83,5	89,5	104,1	98,0	79,1
Marża zysku	4,2 %	0,8 %	7,2 %	11,5 %	18 %	23,7 %	30,6 %	31,9 %	32,8 %	30,6 %	29,0 %	35,5 %	35,0 %	44,4 %	35,1 %	- 5,6 %
Średnia marża zysku	22,8 %															
Aktywa (*)	Brak danych	16 333	17 216	18 291	19 894	3 052	3 394	3 452	3 783	3 793	3 960	4 390	5 275	6 041	7 061	7 699
Stopa zwrotu	Brak danych	0,02 %	0,15 %	0,22 %	0,34 %	0,47 %	0,58 %	0,65 %	0,65 %	0,62 %	0,59 %	0,68 %	0,59 %	0,77 %	0,49 %	- 0,05 %
Średnia stopa zwrotu	0,45 %															

(*) Do 1998 r. kwoty wyrażone są w mld FRF, a dla lat późniejszych w mld EUR.

(**) Dane za 2008 r. są danymi szacunkowymi.

(128) Aby obliczyć marżę zysku i stopę zwrotu dla Crédit Mutuel z tytułu gromadzenia wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC Komisja zastosowała następujące wartości:

a) jako mianownik marży zysku – dochody osiągnięte z działalności polegającej na gromadzeniu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC, tj. roczną kwotę prowizji za pośrednictwo;

b) jako mianownik stopy zwrotu – wartość wkładów przekazanych do CDC;

c) jako licznik, tj. wynik finansowy brutto – Komisja uważa, że uwzględniając za rozsądny zysk marżę w wysokości 4,2 % od działalności zbierania wkładów w CDC, czyli wynik finansowy brutto stanowiący 4,2 % prowizji za pośrednictwo otrzymanej od CDC, Crédit Mutuel nie otrzymuje nadwyżki rekompensaty (zob. tabela w motywie 132).

(129) Odnośnie do drugiego wskaźnika (stopa zwrotu) Komisja zauważa, że jeśli stopa zwrotu w wysokości 5 punktów bazowych jest uwzględniona jako rozsądny zysk z działalności polegającej na gromadzeniu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC, tj. jeśli uwzględniony jest wynik finansowy brutto na poziomie 0,05 % całkowitej kwoty wkładów przekazanych CDC, to wynika stąd, że Crédit Mutuel nie otrzymał nadwyżki rekompensaty za zarządzanie książeczkami oszczędnościowymi „Livret bleu” w analizowanym okresie.

(130) W myśl ram wspólnotowych z 2005 r. rozsądny zysk nie powinien przewyższać średniej stopy dla danego sektora w analizowanym okresie. Zgoda na marżę zysku w wysokości 4,2 % stanowi mniej niż jedną piątą średniej marży zysku sektora bankowego (22,8 %). Ponieważ – jak wykazano w motywie 124 – działalność polegająca na zbieraniu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC jest działalnością o niskim stopniu ryzyka i o niskiej stopie zwrotu, Komisja uważa, że marża zysku na poziomie 4,2 % nie jest wyraźnie nadmierna i może być uznana w tym przypadku za rozsądny zysk.

(131) Podobnie Komisja uważa, że uwzględnienie zysku w wysokości 5 punktów bazowych z tytułu wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC jest rozsądne w porównaniu ze średnią stopą zwrotu 45 punktów bazowych we francuskim sektorze bankowym dla analizowanego okresu i stanowi niski i zachowawczy poziom tego, co może być uznane za korzyść, która nie jest wyraźnie nierozsądna w danym przypadku. Ponadto ten niski poziom zysku odzwierciedla w odpowiedni sposób poziom ryzyka ponoszonego przez Crédit Mutuel w działalności zbierania wkładów dla CDC, który – jak wskazano w motywie 124 – jest niski.

7.2.5. Sprawdzenie istnienia nadwyżki rekompensaty

(132) Na podstawie powyższych rozważań Komisja dokonała sprawdzenia – przedstawionego w poniższej tabeli – istnienia nadwyżki rekompensaty według metody opisanej w podpunktach 7.2.1–7.2.4 ⁽⁷⁰⁾:

(w mln EUR)

Rok	REKOMPEN-SATA	NADWYŻKA LUB NIEDOBÓR REKOMPENSATY	
	Prowizja za pośrednictwo (roczna)	Podejście globalne (*) (do 2005 r.)	Podejście roczne (**) (od 2006 r.)
1991 (od 27.9.1991 do 31.12.1991)	1,5	43,8	
1992	9,1	125,1	
1993	16,8	184,0	
1994	36,6	127,3	
1995	59,5	114,5	
1996	74,7	107,8	
1997	82,3	88,4	Nie ma zastosowania (podejście globalne jest stosowane do 2005 r., zob. podpunkt 7.2.2)
1998	118,9	92,0	
1999	188,9	98,3	
2000	188,2	106,3	
2001	181,9	91,3	
2002	187,8	76,3	
2003	197,7	61,2	
2004	204,4	45,7	
2005	196,7	15,0	
2006	[...]		

⁽⁷⁰⁾ Następujące stopy referencyjne są zastosowane do lat 1992–2008: 10,61; 11; 8,93; 7,94; 8,22; 7,01; 5,83; 4,77; 5,7; 6,33; 5,06; 4,8; 4,43; 4,08; 3,7; 4,62; 5,19.

(w mln EUR)

Rok	REKOMPEN- SATA	NADWYŻKA LUB NIEDOBÓR REKOMPENSATY	
		Podejście globalne (*) (do 2005 r.)	Podejście roczne (**) (od 2006 r.)
2007	[...]		- 24,3
2008	[...]		- 6,1

(*) Wynik finansowy netto łączny i zaktualizowany, w mln EUR, z uwzględnieniem prowizji za pośrednictwo, wyników finansowych netto (koszty minus dochody), wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC, wolnych środków i środków na inwestycje w interesie ogólnym i wprowadzając rozsądny zysk na poziomie 5 punktów bazowych w przypadku wkładów scentralizowanych w CDC oraz rozsądny zysk na poziomie średnio 6 % środków własnych przeznaczanych na inwestycje w interesie ogólnym i środki własne (zob. podpunkty 7.2.1–7.2.4).

(**) Wynik finansowy netto nie łączny i niezaktualizowany, w mln EUR, z uwzględnieniem prowizji za pośrednictwo, wyników finansowych netto (koszty minus dochody), wkładów oszczędnościowych scentralizowanych w CDC, wolnych środków i środków na inwestycje w interesie ogólnym i wprowadzając rozsądny zysk na poziomie 5 punktów bazowych w przypadku wkładów scentralizowanych w CDC oraz rozsądny zysk na poziomie średnio 6 % środków własnych przeznaczanych na inwestycje w interesie ogólnym i środki własne (zob. podpunkty 7.2.1–7.2.4).

- (133) Można stwierdzić, że nadwyżka rekompensaty na koniec 2005 r. (15 mln EUR) jest niższa niż 10 % rekompensaty za 2005 r. (196,7 mln EUR). Zgodnie z pkt 21 ram z 2005 r. kwota ta może zostać przeniesiona na rok następny. Wynik końcowy to niewystarczająca rekompensata na poziomie -6,1 mln EUR na koniec 2008 r. w całym rozpatrywanym okresie.
- (134) W związku z powyższym Komisja może wyciągnąć wniosek, że prowizja za pośrednictwo nie stanowiła nadwyżki rekompensaty dla Crédit Mutuel za usługę w ogólnym interesie gospodarczym, której świadczenie zostało mu powierzony począwszy od dnia 27 września 1991 r. do końca 2008 r.

8. WNIOSEK

- (135) Komisja stwierdza, że Republika Francuska wdrożyła przedmiotowy środek niezgodnie z prawem z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE. Niemniej pomoc może być uznana za zgodną ze wspólnym rynkiem w myśl art. 106 ust. 2 TFUE, ponieważ kwota wypłaconej przez państwo rekompensaty nie przekroczyła kwoty niezbędnej do pokrycia kosztów wynikających z wywiązywania się ze zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych, przy uwzględnieniu odpowiednich wpływów i rozsądnego zysku z wywiązywania się z tych zobowiązań,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

Pomoc państwa udzielona przez Republikę Francuską na rzecz Crédit Mutuel na podstawie rozporządzenia z dnia 27 września 1991 r. ustalającego zobowiązanie Crédit Mutuel do świadczenia usług w interesie ogólnym jest zgodna ze wspólnym rynkiem.

Artykuł 2

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Francuskiej.

Sporządzono w Brukseli dnia 24 maja 2011 r.

W imieniu Komisji
Joaquín ALMUNIA
Wiceprzewodniczący